

**TURUN
YLIOPISTO**

Puolueet poliittisten jakolinjojen muutoksessa

Sosioekonomisen vasemmisto–oikeisto- ja sosiokulttuurisen GAL–TAN-ristiriitaulottuvuuden yhteys puoluevalintaan vuoden 2023 eduskuntavaaleissa

Valtio-opin
kandidaatintutkielma

Laatija:
Pekka Kärkkäinen

7.11.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Tutkinto-ohjelma, oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Pekka Kärkkäinen

Otsikko: Puolueet poliittisten jakolinjojen muutoksessa – Sosioekonomisen vasemmisto–oikeisto- ja sosiokulttuurisen GAL–TAN-ristiriitulottuvuuden yhteys puoluevalintaan vuoden 2023 eduskuntavaaleissa

Sivumäärä: 42 sivua

Päivämäärä: 7.11.2025

Eräs keino teoretisoida puoluejärjestelmien syntymistä, puolueiden toimintaa ja kansalaisten äänestyskäyttäytymistä on selittää niitä poliittisten ristiriitulottuvuuksien tai jakolinjojen avulla. Tällä käsitteellä tarkoitetaan erilaisia yhteiskunnissa syntyviä konflikteja, jotka kokoavat alleen tietynlaisia asiakysymyspaketteja tai -jatkumoa ja ilmentyvät erilaisina puolueina valtioiden parlamenteissa. Ristiriitulottuvuudet ovat suhteellisen pysyviä, mutta muuttuvat silti vähitellen. Jo vuosikymmenien ajan länsimaisissa demokratioissa, Suomi mukaan luettuna, on havaittu niin sanottujen vanhan politiikan ristiriitulottuvuuksien merkityksen vähenemistä uudemman politiikan jakolinjojen vakiinnuttaessa asemaansa puoluevalinnan taustalla.

Tässä kandidaatintutkielmassa selvitetään kahden merkittävän ristiriitulottuvuuden, sosioekonomisen vasemmisto–oikeisto- ja sosiokulttuurisen GAL–TAN-jakolinjan, vaikutusta suomalaisten puoluevalintaan vuoden 2023 eduskuntavaaleissa sekä vertaillaan näiden kahden jakolinjan keskinäistä painoarvoa äänestyspäätöksessä puolueittain. Aineistona tutkielmassa käytetään vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimuksen kyselyaineistoa, ja analyysi toteutetaan logistisella regressioanalyysillä. Työn teoreettinen viitekehys koostuu sekä äänestyskäyttäytymistä kuvaavasta ristiriitulottuvuusteoriasta että aiemmasta tutkimuksesta ristiriitulottuvuuksien lähihistorian kehityksestä.

Analyysin tuloksena havaitaan, että molemmat jakolinjat selittävät hyvin puoluevalintaa, mutta uudempi sosiokulttuurinen jakolinja on kokonaisuutena sosioekonomista parempi selittäjä. Näin on erityisesti uudempien, sosiokulttuurisia kysymyksiä painottavien puolueiden kohdalla, mutta läpi eduskuntapuoluekentän on GAL–TAN-jakolinjan yhteys puoluevalintaan vahva. Analyysin pohjalta voidaan sanoa, että poliittisten ristiriitulottuvuuksien kehitys on edennyt myös Suomessa, ja sosioekonomisen jakolinjan merkittävydestä huolimatta äänestäjät valitsevat puolueensa yhä useammin sosiokulttuuristen kysymysten perusteella.

Avainsanat: poliittinen ristiriitulottuvuus, äänestyskäyttäytyminen, eduskuntavaalit, logistinen regressioanalyysi

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Teoreettinen viitekehys	4
2.1 Ristiriitaulottuvuuksien taustaa	4
2.2 Sosioekonominen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus	7
2.3 Sosiokulttuurinen GAL–TAN-ristiriitaulottuvuus ja sen suhde vasemmisto–oikeisto- ulottuvuuteen Euroopassa	9
2.4 Ristiriitaulottuvuudet Suomen poliittisessa järjestelmässä	11
2.5 Sosioekonomisen ja sosiokulttuurisen jakolinjan suhde Suomessa	13
3 Aineisto ja menetelmät	15
3.1 Vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimuksen kyselyaineisto	16
3.2 Muuttajat	17
3.3 Logistinen regressioanalyysi	22
4 Aineiston analyysi	25
4.1 Logistinen regressiomalli molemmilla summamuuttujilla	25
4.2 Logistinen regressiomalli erikseen summamuuttujille	28
5 Johtopäätökset	30
Lähteet	34
Liitteet	37

1 Johdanto

Kansalaisten äänestyspäätösten taustalta löytyy useampia tekijöitä, jotka ulottuvat niin äänestäjien kuin ehdokkaiden henkilökohtaisista ominaisuuksista yhteiskunnallisiin ja jopa kansainvälisiin rakenteisiin. Tätä taustatekijöiden laajaa kenttää on politiikan tutkimuksessa pyritty esittämään poliittisten ristiriitaulottuvuuksien tai jakolinjojen käsitteen avulla. Poliittisilla ristiriitaulottuvuuksilla tai jakolinjoilla tarkoitetaan kullekin poliittiselle järjestelmälle ominaisia kysymysjatkumoa ja vastakohtaisuuksia, jotka erottavat puolueita, niiden äänestäjiä ja kokonaisuutena yhteiskunnan eri ryhmiä toisistaan (Paloheimo 2008, 37). Ristiriitaulottuvuuksien käsitteellä voidaan siis ilmentää erilaisia yhteiskunnassa syntyviä konflikteja, jotka johtavat kansalaisten eriävien mielipiteiden myötä erilaisten puolueiden ja puoluejärjestelmien syntyyn. Ristiriitaulottuvuuksia voidaan pitää verrattain melko pysyvinä ilmiöinä, ja useat ristiriitaulottuvuudet ovatkin pysyneet olennaisina niin kansainvälisen kuin suomalaisen politiikan tutkimuksessa 1960-luvulta tähän päivään saakka (ks. Lipset ja Rokkan 1967; Lijphart 1984; Paloheimo 2008; Grönlund ja Westinen 2012; Suuronen ym. 2020). Nämä puoluejärjestelmälle ajankohtaiset ja ominaiset ristiriitaulottuvuudet kuitenkin uudistuvat ja kehittyvät muun yhteiskunnan kehityksen ja yhteiskunnallisten murrosten myötä (Lipset ja Rokkan 1967, 47). Uusien ristiriitaulottuvuuksien synty voikin johtaa vanhojen puolueiden uusiutumiseen, puolueiden äänestäjäkuntien muuttumiseen sekä kokonaan uusien puolueiden tai puoluejärjestelmien syntyyn.

Suomen puoluejärjestelmässä on viime vuosikymmenien yleispuolueistumiskehityksestä huolimatta pitkään ollut puolueita, joiden kannattajat ovat nojanneet vahvasti vanhoihin ja perinteisiin politiikan ristiriitaulottuvuuksiin. Tällaisia puolueita sekä niiden äänestäjille tärkeitä ristiriitaulottuvuuksia ja poliittisia ryhmiä ovat olleet erityisesti vasemmistoliitto ja SDP (vasemmisto, työntekijät), keskusta (syrjäseudut ja oikeisto, työnantajat) ja kokoomus (oikeisto, työnantajat) sekä RKP (kielikysymys, ruotsinkieliset) (Mickelsson 2021, 376–77). Lisäksi suomalaisten samaistuminen tiettyyn yhteiskuntaluokkaan ja ammattiryhmään on pysynyt Euroopan vahvimpien joukossa viime vuosiin saakka, mikä on ollut vahvasti kytköksissä edellä mainittujen, niin sanottujen vanhojen puolueiden äänestämiseen (Knutsen 2018, 173; Tiuhonen ja Söderlund 2024). Erityisesti viimeisten 15 vuoden aikana Suomen puoluekenttä on kuitenkin kokenut suurimman muutoksensa sitten kylmän sodan lopun: kolmen suuren puolueen (keskusta, kokoomus, SDP) ”jäätynyt” puoluejärjestelmä on muuttunut kolmen tai neljän keskisuuren puolueen järjestelmäksi, jossa keskustan rinnalle tai jopa paikalle suurempien puolueiden joukkoon on

noussut perussuomalaiset. Toisaalta vanhoista suurista puolueista kokoomus ja SDP ovat säilyttäneet paikkansa suurimpien puolueiden joukossa.

Eduskuntapuoluekentän uudistumisen rinnalla on havaittu, että myös suomalaisten puoluevalintaa ohjaavat olennaiset ristiriitaulottuvuudet ovat uudistumassa: toisaalta perinteiset politiikan jakolinjat eivät enää kykene selittämään kansalaisten puoluevalintaa yhtä tehokkaasti kuin ennen, ja toisaalta puoluevalinnan taustalle on noussut useita uusia ristiriitaulottuvuuksia (Grönlund ja Söderlund 2024). Vanhojen puolueiden kannatusmuutosten lisäksi suomalaiselle eduskuntapuoluekentälle onkin noussut puolueita, joiden äänestäjille vanhat politiikan ristiriitaulottuvuudet eivät ohjaa äänestyspäätöstä lähes lainkaan, vaan puoluevalinnan taustalla vaikuttavat yksinomaan uudet asiakysymykset tai jakolinjat (ks. esim. Grönlund ja Westinen 2012; Paloheimo 2024). Tämän lisäksi korkeasta luokkasamaistumisen tasosta huolimatta myös Suomessa työväen ja työväenluokkaan samaistuvien vasemmistoäänestäminen eli niin sanottu perinteinen luokkaanääntäminen on vähentynyt voimakkaasti 1980-luvulta lähtien (ks. esim. Tiihonen ja Söderlund 2024). Suomalaisten äänestyskäyttäytyminen on siis ikään kuin päivittynyt 2000-luvulle, eikä sitä voi enää ennustaa yhtä tarkasti pelkillä perinteisillä muuttujilla, kuten vanhoilla ristiriitaulottuvuuksilla tai äänestäjien luokka-asemalla.

Suomessa tapahtunut kehitys mukaillee erityisesti toisen maailmansodan jälkeen muissakin Länsi-Euroopan demokratioissa tapahtunutta kehityskulkua, jossa vanhat, erityisesti taloudellisesti-materialistiset ristiriitaulottuvuudet ovat joutuneet antamaan tilaa uusille arvopohjaisemmille ristiriitaulottuvuuksille (Inglehart 1971, 1990). Uudet ristiriitaulottuvuudet ovat seurausta (post)modernien pitkän aikavälin ilmiöiden yleistymisestä. Kansalaisten keskuudessa postmateriaaliset arvot ovat yleistyneet yhteiskuntien materiaalisesta kehityksestä, kognitiivisen mobilisaation¹ yleistymisen on lisännyt kansalaisten poliittisia kykyjä ja vähentänyt luokka- ja puoluesamaistumisen merkitystä puoluevalinnassa, minkä lisäksi globalisaatio on sekä muuttanut teollistuneiden maiden yhteiskunnallisia rakenteita että lisännyt ihmisten liikkuvuutta ja yhteiskuntien monikulttuurisuutta (Inglehart 1971; Dalton 1984; Kriesi ym. 2006). Näihin uusiin ilmiöihin liitettävät ristiriitaulottuvuudet on kansainvälisessä politiikan tutkimuksessa usein tiivistetty uudeksi niin sanotuksi GAL–TAN-akseliksi (green/alternative/libertarian–traditional/authoritarian/nationalist)² perinteisen vasemmisto-oikeisto-jaottelun rinnalle (Hooghe ym. 2002).

¹ kognitiivisella mobilisaatiolla tarkoitetaan pääsyä poliittisen tiedon äärelle sekä kykyä käyttää tätä tietoa itsenäisesti (Dalton 1984, 267)

² suom. vihreä/vaihtoehtoinen/libertaari–perinteinen/autoritaarinen/nationalistinen

Tässä tutkielmassa pyritään selvittämään, mikä uudemman sosiokulttuurisen GAL–TAN-ulottuvuuden merkitys nykypäivän suomalaiselle äänestäjäkunnalle on, kun sitä verrataan perinteiseen sosioekonomiseen vasemmisto–oikeisto-ristiriitaulottuvuuteen. Tutkielman teoreettinen viitekehys nojaa Heikki Paloheimon (2008, 38-53) muodostamaan ristiriitaulottuvuusjärjestelmään. Paloheimon ristiriitaulottuvuusjaottelu perustuu Seymour M. Lipsetin ja Stein Rokkanin (1967) sekä Arend Lijphartin (1984) ristiriitaulottuvuusteorioihin, joita Paloheimo on muokannut Suomen poliittiselle järjestelmälle ominaiseksi. Paloheimon järjestelmä onkin vakiintunut modernin suomalaisen ristiriitaulottuvuustutkimuksen pohjaksi. Tutkielmassa analysoidaan logistisen regressioanalyysin avulla puolueittain, kumpi ulottuvuuksista, vanhempi sosioekonominen vasemmisto–oikeisto vai uudempi sosiokulttuurinen GAL–TAN, selitti paremmin äänestäjien puoluevalintaa vuoden 2023 eduskuntavaaleissa.

Tarkat tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Kuinka vahvasti äänestäjän sijoittuminen GAL–TAN-jakolinjalle ennustaa suomalaisten eduskuntapuolueiden äänestämistä, kun sitä verrataan sijoittumiseen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella?
2. Onko äänestäjien GAL–TAN- ja vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuksien painoarvolla eroja eri puolueiden kohdalla puoluevalintaa ohjaavana tekijänä? Jos on, minkä puolueiden kohdalla GAL–TAN-jakolinja ennustaa äänestämistä vasemmisto–oikeisto-jakolinjaa paremmin?

Tutkimuskysymysten analyysiä edeltävät seuraavat hypoteesit:

H1: GAL–TAN-jakolinja on kasvattanut merkitystään puoluevalintaa määrittävänä tekijänä, ja asettuminen sille ennustaa tilastollisesti merkitsevästi usean suomalaisen eduskuntapuolueen äänestämistä.

H2: Asettuminen GAL–TAN-jakolinjalle ennustaa vasemmisto–oikeisto-jakolinjaa paremmin vihreiden, perussuomalaisten sekä kristillisdemokraattien äänestämistä.

H3: Asettuminen vasemmisto–oikeisto-jakolinjalle ennustaa GAL–TAN-jakolinjaa paremmin kokoomuksen, sosialidemokraattien, keskustan, vasemmistoliiton ja RKP:n äänestämistä.

Analyysin aineistona toimii vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimuksen kyselyaineisto. Tutkielman analyysistä nousee esille sosiokulttuurisen GAL–TAN-jakolinjan nousu hyvin vahvaksi puoluevalintaa selittäväksi tekijäksi. Analyysin mukaan vuoden 2023 eduskuntavaaleissa sosiokulttuurinen jakolinja selitti sosioekonomista jakolinjaa paremmin ainakin viiden eduskuntapuolueen äänestämistä, ja myös kokonaisuutena sosiokulttuurinen jakolinja oli sosioekonomista kattavampi puoluevalinnan selittäjä regressiomalleissa.

Seuraavaksi avataan tutkielman teoreettista viitekehystä lähtien liikkeelle ristiriitaulottuvuuksien käsitteistä laajemmin ja kansainvälisesti. Tämän jälkeen esitellään tärkeimmät ristiriitaulottuvuudet Suomen kontekstissa, sekä selitetään tutkielmalle olennaisimpien GAL–TAN- ja vasemmisto–oikeisto-jakolinjan määrittelyt tässä tutkielmassa. Ennen analyysia esitellään eduskuntavaalitutkimuksen kyselyaineisto tutkielmalle olennaisine muuttujineen sekä avataan lyhyesti logistisen regressioanalyysin peruserätykset. Tutkielman lopuksi analysoidaan ristiriitaulottuvuuksien suhteellista painoarvoa puolueittain sekä pohditaan tulosten avulla suomalaisten äänestyskäyttäytymisen sekä ristiriitaulottuvuuksien muutosta.

2 Teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa käydään läpi ristiriitaulottuvuuden käsitettä ja ristiriitaulottuvuuksien tutkimusta niin kansainvälisesti kuin Suomen kontekstissa. Käsitettä käydään läpi ensin kansainvälisellä tasolla ja laajemmassa merkityksessään, mutta luvun pääpaino kohdistuu ristiriitaulottuvuuksiin Suomen poliittisessa järjestelmässä ja erityisesti GAL–TAN- ja vasemmisto–oikeisto-jakolinjan piirteisiin.

2.1 Ristiriitaulottuvuuksien taustaa

Kansalaisten puoluevalintaa ohjaavana tekijänä pidetään äänestäjien sekä puolueiden asettumista erilaisille poliittisille ristiriitaulottuvuuksille tai jakolinjoille. Seymour M. Lipset ja Stein Rokkan (1967, 47) esittelivät ensimmäisinä ristiriitaulottuvuusteoriaansa, jonka mukaan eurooppalaisiin demokratioihin oli muodostunut erilaisten kuvaannollisesti vallankumouksellisten käännekohtien myötä neljä keskeistä politiikan ristiriitaulottuvuutta, jotka on esitelty taulukossa 1.

Taulukko 1. Lipsetin ja Rokkanin (1967, 47) esittelemät ristiriitaulottuvuudet ja niiden taustatekijät

Ristiriitaulottuvuus	Taustalla oleva käännekohta
keskusta–periferia	reformaatio
valtio–kirkko	kansallinen vallankumous (Ranskan vallankumouksesta lähtien)
maaseutu–teollisuus	teollinen vallankumous
omistajat–työläiset	Venäjän vuoden 1917 vallankumoukset

Lipset ja Rokkan eivät teoksessaan esittäneet suoranaista määritelmää ristiriitaulottuvuuksille, vaan kuvasivat ensimmäisinä ulottuvuuksien syntymistä eurooppalaisissa demokratioissa ja niiden merkitystä puoluejärjestelmien kehityksessä. Taulukossa 1 esitetyt ristiriitaulottuvuudet voidaan pitää ikään kuin länsieurooppalaisina perusristiriitaulottuvuuksina, sillä taulukon jakolinjojen ja käännekohtien yhteisvaikutuksella oli merkittävä vaikutus puoluejärjestelmien vakiintumiseen läntisen Euroopan demokratioissa 1900-luvun taitteessa (Lipset ja Rokkan 1967, 34). On huomionarvoista, että harvassa poliittisessa järjestelmässä nämä ristiriitaulottuvuudet ovat toteutuneet sellaisenaan, ja toisaalta Länsi-Euroopassakin valtioiden puoluejärjestelmät eroavat toisistaan usein selkeästi. Ristiriitaulottuvuudet eivät siis suoraan ole johtaneet puoluejärjestelmien syntyyn. Kullekin yhteiskunnalliselle järjestelmälle ominaiset piirteet yhdistettynä kansallisen heräämisen ajoitukseen ja luonteeseen määrittivät, millä tavalla taulukon 1 ristiriitaulottuvuudet konkretisoituivat Euroopan eri valtioissa (mt., 5, 26, 34). Ensinnäkin valtioiden poliittiset järjestelmät ovat poikenneet toisistaan paljon erilaisten lainsäädännöllisten ja oikeudellisten esteiden tai kynnysten osalta, mikä on vaikuttanut puoluedemokratian toimivuuteen ja puolueiden käytännön mahdollisuuksiin (mt., 27–29). Toiseksi puolueiden merkitys ristiriitaulottuvuuksien kanavoinnissa poliittiseksi järjestelmäksi on ollut suuri: puolueiden avulla yhteiskunnan piilevät ristiriitaulottuvuudet ja konfliktit pääsevät valtakunnan politiikan agendalle, kun puolueet tarjoavat kansalaisille areenan tehdä yhteistyötä ja saada äänensä kuuluviin (mt., 5).

Puolueet ovat ristiriitaulottuvuuksien kannalta tärkeitä myös siksi, että ne systemaattisesti ja pitkäaikaisesti pitävät eri ulottuvuuksia poliittisen keskustelun piirissä parlamenteissa ja puolueohjelmissaan (Lijphart 1984, 127–28). Tämä seikka myös erottaa ristiriitaulottuvuudet lyhyistä vaalikohtaisista asiakysymyksistä. Pitkäaikaisilla ristiriitaulottuvuuksilla ja yksittäisillä, hetkellisillä asiakysymyksillä on siis samanlainen suhde kuin ilmaston ja sään käsitteillä: ristiriitaulottuvuudet koostuvat samankaltaisista asiakysymyksistä, jotka ilmaston tapaan pysyvät olennaisina vuosikymmeniä, kun taas yksittäiset asiakysymykset voivat olla hyvinkin lyhytikäisiä,

usein vain yksissä vaaleissa tärkeitä puoluevalintaa ohjaavia tekijöitä. Ristiriitaulottuvuudet voitaisiinkin siis määritellä pitkäaikaisiksi asiakysymysjatkumoiksi tai -paketeiksi, joiden avulla puolueet erottautuvat toisistaan erilaisissa poliittisissa järjestelmissä.

Lipsetin ja Rokkanin ristiriitaulottuvuusjärjestelmä on tärkeä erilaisten poliittisten järjestelmien jakolinjojen syntymisen ja kehityksen ymmärtämiselle, mutta teoriana se ei enää ilmennä tehokkaasti nykyisten poliittisten järjestelmien ristiriitaulottuvuuksia. Ristiriitaulottuvuusteoriaa onkin päivitetty tämän jälkeen useaan otteeseen. Arend Lijphart (1984, 128) esitteli teoksessaan päivitetyn ristiriitaulottuvuusjärjestelmänsä, joka muodostanut pohjan myös suomalaiselle ristiriitaulottuvuustutkimukselle (ks. Paloheimo 2008). Lijphartin ristiriitaulottuvuusjako on myös siinä mielessä olennainen nykytutkimukselle ja tälle tutkielmalle, että hänen järjestelmästäan löytyvät perinteisen sosioekonomisen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden lisäksi uudempia ja sosiokulttuurisia ulottuvuuksia, kuten kulttuuris-etninen sekä postmaterialistinen ristiriitaulottuvuus. Lijphartin ristiriitaulottuvuudet on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Arend Lijphartin ristiriitaulottuvuudet selityksineen Länsi-Euroopan demokratioissa (1984, 128–41), ulottuvuuksien vapaa käänös suomeksi. Suomen järjestelmälle Lijphartin tutkimuksen mukaan tuolloin olennaiset ulottuvuudet merkattu tähdellä.

Ristiriitaulottuvuudet	Selitys
sosioekonominen*	suhtautuminen talouteen
uskonnollinen	suhtautuminen uskonnollisiin vs. maallistuneisiin arvoihin
kulttuuris–etninen*	kulttuuris–etnisten vähemmistöjen ja valtaväestön konflikti
kaupunki–maaseutu*	kaupunkien ja maaseudun välinen konflikti
järjestelmän tuki*	suhtautuminen demokraattiseen järjestelmään
ulkopoliittinen	suhtautuminen ulkopoliittisiin suhteisiin
postmaterialistinen	suhtautuminen taloudellisiin ja materialistisiin arvoihin vs. postmaterialistisiin arvoihin

Lipsetin ja Rokkanin muodostama kuva ristiriitaulottuvuuksista kytki niiden merkityksen läheisesti talouteen ja kansalliseen heräämiseen, ja uusista ulottuvuuksista huolimatta myös Lijphartin ulottuvuudet pohjautuvat vahvasti Lipsetin ja Rokkanin jaotteluun. Oddbjørn Knutsen ja Elinor

Scarborough (1995) syvensivät ja tarkensivat ristiriitaulottuvuuden käsitettä, ja Lipsetin ja Rokkanin sekä Lijphartin teorioista poiketen he yhdistivät ristiriitaulottuvuuksien teoriaan läheisesti arvojen merkityksen. Knutsen ja Scarborough esittelivät poliittisten jakolinjojen kolmijakoisen rakenteen, jossa jakolinjat koostuvat sosiaalisesta ulottuvuudesta, arvoulottuvuudesta sekä institutionaalisesta ulottuvuudesta.

Knutsenin ja Scarborough'n ristiriitaulottuvuuksien kolmiportainen määritelmä ja arvojen painottaminen voidaan nähdä merkinä kansalaisten arvojen uudistumisesta ja niin sanotun arvopohjaisen politiikan noususta. 90-luvulle tultaessa olikin selvää, että politiikan kentällä vahvimmin vaikuttavat arvot olivat murroksessa (ks. esim. Inglehart 1971, 1990; Dalton 1984). Sosiaalinen ulottuvuus (yhteenkuuluvuutena ja samaistumisena johonkin joukkoon) ja institutionaalinen ulottuvuus (useimmiten puolueina) löytyvät jo Lipsetin ja Rokkanin teoriasta, mutta Knutsen ja Scarborough (1995, 495) painottivat arvojen ja erityisen arvojakolinjan merkitystä niin sanotun uuden politiikan aikakaudella. Vanhojen materiaalistien jakolinjojen lisäksi olennaiseksi olivatkin nousseet myös arvopohjaiset postmaterialistiset ristiriitaulottuvuudet, jotka aiemmasta käsityksestä poiketen jakoivat kansalaisia myös ammatti- ja yhteiskuntaluokkien sisällä (Knutsen ja Scarborough 1995, 496). Puoluevalinta ei ollut enää pelkkä sosioekonominen luokkakysymys, vaan enenevässä määrin arvokysymys.

2.2 Sosioekonominen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus

Ristiriitaulottuvuuksista kenties tärkein länsieurooppalaisessa kontekstissa on ollut sosioekonominen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus. Kuten luvusta 2.1 käy ilmi, ristiriitaulottuvuuksien tutkimuksessa taloudellinen ulottuvuus on pitänyt asemansa olennaisena, tai jopa olennaisimpana ristiriitaulottuvuutena Lipsetin ja Rokkanin jaottelusta lähtien. Myös puoluevalinnassa vasemmisto–oikeisto-jaon on toistuvasti havaittu selittävän äänestäjien käyttäytymistä vahvasti jo vuosikymmenien ajan. Arend Lijphartin (1984, 130) analyysi ristiriitaulottuvuuksien merkityksellisyydestä läntisissä demokratioissa osoitti taloudellisen ristiriitaulottuvuuden olleen olennainen jokaisessa tutkimuksen 22 valtiossa. Lijphartin jälkeen sosioekonomisen ulottuvuuden on toistuvasti osoitettu olevan yksi Euroopan tärkeimmistä poliittisista jakolinjoista, ja sen selitysvaiva puoluevalinnassa pysynyt voimakkaana nykypäivään

saakka (Inglehart 1984; van der Eijk ym. 2005; Schmitt ja Thomassen 2009, 570; Knutsen 2018, 220–24).

Perinteisesti vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus on määritelty materialistisena ja taloudellisena sekä historiallisesti vahvasti yhteiskuntaluokkaan kytkeytyvänä. Poliittisen vasemmiston on nähty kannattavan suurempaa julkista sektoria, tuloerojen kaventamista sekä ammattiliittojen ja työväenluokan aseman turvaamista, kun taas oikeistoon on liitetty vaatimukset julkisen sektorin kaventamisesta, markkinatalouden ja yrittäjyyden tukemisesta sekä alemmasta verotasosta (esim. Inglehart 1984, 35; Dalton 1996, 136; Suuronen ym., 2020, 280). Perinteisesti taloudellinen ristiriitaulottuvuus on kytkeyty vahvasti myös yhteiskunnalliseen ja ammatilliseen asemaan, ja perinteisessä jaottelussa vasemmiston on nähty edustavan työntekijöitä ja oikeiston omistavaa luokkaa ja keskiluokkaa (Inglehart 1984, 26–28). Vahva luokkajako onkin näkynyt Euroopassa ja erityisesti Pohjoismaissa vahvana perinteisenä luokkaanestämisenä, eli työntekijäasemassa olevien vasemmistopuolueäänestämisenä (Inglehart 1984, 29–30; Tiuhonen ja Söderlund 2024, 99). Vastaavasti oikeistopuolueiden kannatus on historiallisesti ollut vahvaa keskiluokan sekä työnantajapuolen keskuudessa (Inglehart 1984, 28; Tiuhonen ja Söderlund 2024, 93). Sosioekonomisen jakolinjan vahva kytkeytyminen kansalaisten luokkaidentiteettiin on epäilemättä vahvistanut jakolinjan asemaa entisestään.

Vasemmisto–oikeisto-ristiriitaulottuvuuden hallitsevasta asemasta johtuen siihen onkin ajoittain viitattu eräänlaisena superulottuvuutena (Inglehart 1984, 36). Kun vasemmisto–oikeisto-jakoa käsitellään superulottuvuutena, siihen liitetään pelkkien materialististen seikkojen ja luokkasamaistumisen lisäksi muita, ei-taloudellisia asiakysymyksiä. Tällä tavalla ulottuvuudesta muodostuu mittari, jonka avulla äänestäjät ottavat kantaa kaikkiin ajankohtaisiin asiakysymyksiin (Inglehart 1984, 31, 37). Laajemmassa merkityksessään vasemmisto–oikeisto-jaottelu voidaankin määritellä kysymykseksi sosiaalisesta muutoksesta, jossa yksinkertaistetusti vasemmisto on muutoksen kannalla, oikeisto sitä vastaan (Inglehart 1984, 37).

Sosioekonomisen jakolinjan laajentuminen superulottuvuudeksi asettaa tarpeen monipuolistaa ja modernisoida ristiriitaulottuvuusjaottelua Lijphartin tapaan, sillä tällöin sosioekonomisesta superulottuvuudesta on mahdollista erottaa uusia ulottuvuuksia. Tällöin vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden tutkiminen puhtaammin taloudellisena ulottuvuutena mahdollistuu. Tästä huolimatta on otettava huomioon, että muun muassa kyselytutkimuksissa vasemmisto–oikeisto-jaottelun käyttö voi olla harhaanjohtavaa, ja erityisesti äänestäjien itsesijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle on nähty ongelmallisena. Ulottuvuus voi tarkoittaa eri vastaajille hyvin eri asioita, ja omaa sijoittumista sille peilataan usein puolueiden tulkitun sijoittumisen kautta (Inglehart 1984,

38). Sosioekonomisen ristiriitaulottuvuuden asema superulottuvuutena, johon peilataan kaikkia asiakysymyksiä, onkin hämärtänyt sen merkitystä äänestäjille (kun jokin alkaa tarkoittaa kaikkea, tarkoittaako se lopulta mitään?). Tämän lisäksi uusien arvopohjaisempien ristiriitaulottuvuuksien esiinnousu ja ristiriitaulottuvuuskentän monipuolistuminen superulottuvuuden rinnalla on vaikeuttanut vasemmisto–oikeisto-jaon hahmottamista äänestäjien keskuudessa (Inglehart 1984, 31–32; Thomassen 2012, 14). Näin ollen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta tutkittaessa äänestäjien itsesijoittumisen käyttäminen analyysissä voi olla harhaanjohtavaa, jos tarkoituksena on keskittyä nimenomaan taloudelliseen vasemmisto–oikeisto-jakoon. Erityisesti tässä tutkielmassa itsesijoittumisen ongelma on otettava huomioon, sillä tutkielman tavoitteena on analysoida vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta kapeammassa merkityksessään taloudellisena, ei superulottuvuutena.

2.3 Sosiokulttuurinen GAL–TAN-ristiriitaulottuvuus ja sen suhde vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuteen Euroopassa

Erityisesti 1970-luvulta lähtien kansainvälisessä tutkimuksessa havaittiin merkkejä siitä, etteivät perinteiset ristiriitaulottuvuudet yhdistettynä yhteiskunta- ja ammattiluokkaan kyenneet selittämään erityisesti nuorempien sukupolvien äänestyskäyttäytymistä entiseen tapaan. Ronald Inglehart (1971, 1990, 68) osoitti maailmansotien jälkeisten nuorempien sukupolvien omaksuneen uusia postmaterialistisia arvoja, ja kuvasi muutoksen tapahtumista kahden hypoteesin, niukkuus- ja sosialisatiohypoteesin, avulla. Inglehart (1971) myös näytti, että uudet postmaterialistiset arvot olivat tulleet jäädäkseen: kun henkilö omaksuu postmaterialistisia arvoja nuorena, ne usein kestävät läpi elämän, mikä johtaa sukupolvien väliseen arvokonfliktiin. Inglehartin mukaan teollistuneiden maiden taloudellinen vaurastuminen, materialististen puutteiden väheneminen ja sotien jälkeinen yhteiskunnallinen vakautuminen oli johtanut siihen, että nuoremmat sukupolvet pystyivät priorisoimaan ajattelussaan postmaterialistisia arvoja, kuten yhteenkuuluvuutta, elämänlaatua ja tasa-arvoa. Kansalaiset alkoivat myös ottaa kantaa täysin uusiin asiakysymyksiin (kuten ydinvoima ja ilmastonmuutos), jotka olivat nousseet politiikan agendalle vasta hiljattain (Inglehart 1984, 35). Lisäksi Länsi-Euroopan teollistuneiden demokratioiden yhteiskuntarakenteet olivat siirtyneet palveluvaltaisemmiksi, mediakenttä monipuolistunut ja kansainvälinen liikkuvuus kasvanut (Thomassen 2006, 6). Eräs merkittävimmistä tekijöistä arvosiirtymien taustalla on ollut myös

globalisaatio, joka on yhdessä jälkiteollisten maiden yhteiskunnallisen rakenneuudistuksen kanssa jakanut Euroopassa kansalaiset voittajiin ja häviäjiin (Kriesi ym. 2006). Toisaalta liikkuvuuden kasvu on mahdollistanut paljon ja hyödyttänyt useita, toisaalta rakennemuutos muun muassa teollisuuden työpaikkojen vähenemiseen on merkinnyt useille elintason laskua. Euroopan jälkiteollistuneissa yhteiskunnissa muutos on ollut siis monitasoista: yhteiskunnallinen muutos on tapahtunut niin yksilötasolla, valtioiden sisällä kuin kansainvälisesti.

Yksilöiden arvosiirtymien, yhteiskuntien ja kansainvälisen kehityksen sekä poliittiseen keskusteluun nousseiden uusien asiakysymysten myötä onkin syntynyt uusia ristiriitailottuvuuksia, jotka liittyvät muun muassa kulttuuriin, monimuotoisuuteen sekä ympäristönsuojeluun. Nämä ristiriitailottuvuudet on tiivistetty uudeksi niin sanotuksi GAL–TAN-akseliksi (green/alternative/libertarian–traditional/authoritarian/nationalism) perinteisen vasemmisto–oikeisto-jaottelun rinnalle (Hooghe ym. 2002). Uusi jakolinja on luonteeltaan sosioekonomisen sijaan sosiokulttuurinen: se jaottelee äänestäjiä asiakysymyksissä, jotka koskevat muun muassa ympäristöä, tasa-arvoa, kansainvälistä integraatiota ja maahanmuuttoa (Inglehart 1984, 35; Hooghe ym., 2002, 982–84; van der Brug ja van Spanje 2009, 323).

Vaikka tutkimuksessa on ollut jo vuosikymmeniä näyttöä siitä, että kokonaisuutena äänestäjät ovat alkaneet painottaa enenevässä määrin sosiokulttuurista ulottuvuutta, edelleen useissa Euroopan demokratioissa vanhat ja perinteisestä sosioekonomisesta jakolinjasta ponnistaneet puolueet ovat säilyttäneet merkittävän aseman. Vanhojen puolueiden kohdalla ristiriitailottuvuuksien uudistuminen on mahdollisuus siihen, että ne uudistavat viestiään ja ottavat tilaa myös uudella sosiokulttuurisella jakolinjalla. Puolueiden on kuitenkin edelleen havaittu painottavan mielellään perinteisen sosioekonomisen ulottuvuuden asiakysymyksiä poliittisessa viestinnässään, ja erityisesti Etelä-Euroopan katolisissa maissa sosiokulttuurinen ulottuvuus kytkeytyy vahvasti yhteen sosioekonomisen kanssa muodostaen superulottuvuuden (Rovný ja Edwards 2012; Rovný ja Polk 2019). Äänestäjien arvosiirtymä kohti sosiokulttuurisia arvoja yhdistettynä puolueiden ylläpitämiin perinteisiin arvoihin voi johtaa tilanteeseen, jossa uudempia arvoja painottaville äänestäjille voi olla haastavaa löytää sopivaa puoluetta (van der Brug ja van Spanje 2009). Toisin sanoen äänestäjien arvosiirtymä voi aiheuttaa ristiriidan puolueiden ja äänestäjien välillä, kun puolueet ottavat edelleen kantaa sosioekonomisiin kysymyksiin, mutta kansalaiset enenevässä määrin sosiokulttuuriin.

Kaikesta huolimatta perinteinen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus taloudellisine arvoineen on kuitenkin vaikuttanut säilyttävän asemansa tärkeimpänä ristiriitailottuvuutena myös äänestäjille. Tämän havaitsivat esimerkiksi Knutsen ja Kumlin (2005) Länsi- ja Pohjois-Euroopan demokratioiden osalta, vaikka myös GAL–TAN-jakolinjan merkitys äänestäjien puoluevalintaa

selittäväksi tekijänä oli voimistunut. GAL–TAN-ulottuvuuden merkityksen voimistuminen äänestäjien puoluevalinnassa on jatkunut 2000-luvulla, ja uuden ulottuvuuden merkitys on lähestynyt sosioekonomista ulottuvuutta, mutta varsinkin Pohjoismaissa sosioekonomiset kysymykset ovat edelleen olleet äänestäjille tärkeimpiä (Knutsen 2018, 220–24). Ulottuvuuksien välinen suhde puoluepolitiikassa vaihtelee Euroopan sisällä: katolisissa Etelä-Euroopan maissa sosioekonominen ja -kulttuurinen ulottuvuus korreloivat tiiviisti keskenään ja muodostavat eräänlaisen superulottuvuuden, kun taas Pohjois-Euroopan protestanttisissa maissa, Suomi mukaan lukien, ulottuvuudet muodostavat selkeästi omat, erilliset ulottuvuutensa (Rovný ja Polk 2019). Ulottuvuuksien selkeämpi ero helpottaa arvopohjaista äänestämistä selkeyttämällä vaihtoehtoja. Lisäksi puolueiden selkeämpi erottautuminen sosiokulttuurisella jakolinjalla mahdollistaa myös äänestäjien selkeämmän kannanmuodostamisen tällä uudella ulottuvuudella, mikä luo edellytyksiä sen merkityksen kasvulle myös jatkossa. Ulottuvuuksien selkeä erottautuminen Pohjoismaissa tekee niistä mielenkiintoisen tutkimuskohteen juuri ristiriitaulottuvuuksien suhteellisen painoarvon kannalta.

2.4 Ristiriitaulottuvuudet Suomen poliittisessa järjestelmässä

Myös Suomesta on lähes koko eduskunnan aikakauden ajan löytynyt puolueita, jotka voidaan sijoittaa niin Lipsetin ja Rokkanin perinteisille poliittisille ristiriitaulottuvuuksille kuin Lijphartin päivitetyille ulottuvuuksille. Kussakin maassa on kuitenkin lisäksi omat, maalle ominaiset ristiriitaulottuvuutensa, ja Suomeenkin vakiintunut ristiriitaulottuvuusjärjestelmä poikkeaa jokseenkin edellä mainituista järjestelmistä. Suomen järjestelmä on itse asiassa melko hajaantunut, ja olennaisia ristiriitaulottuvuuksia on suhteellisen paljon. Heikki Paloheimo (2008) on määritellyt Suomen poliittiselle järjestelmälle ominaiset seitsemän ristiriitaulottuvuutta, jotka pohjautuvat erityisesti Lijphartin ristiriitaulottuvuusjaotteluun. Paloheimon määrittelemät Suomen puoluejärjestelmän keskeiset poliittiset ristiriitaulottuvuudet on koottu taulukkoon 3.

Taulukko 3. Suomen puoluejärjestelmän keskeiset poliittiset ristiriitautuvuudet Paloheimon (2008, 38–53) mukaan

Ristiriitautuvuus

vasemmisto vs. oikeisto

kasvukeskukset vs. syrjäseudut

kansallinen vs. kansainvälinen

perinteiset moraaliarvot ja yhtenäiskulttuuri vs.
moniarvoisuus

suomenkieliset vs. ruotsinkieliset

ekologisuus vs. kasvu ja kehitys

eliitti vs. kansa

Kuten taulukosta 3 nähdään, suomalaiset ulottuvuudet poikkeavat hieman Lipsetin ja Rokkanin sekä Lijphartin ristiriitautuvuuksista, mutta Paloheimon jaottelussa on nähtävissä myös yhteneväisyyksiä erityisesti taulukon 2 Lijphartin ulottuvuuksien kanssa. Myös Paloheimon jaottelusta löytyvät taloudellinen ulottuvuus (vasemmisto-oikeisto) sekä alueellinen jakolinja (kasvukeskukset-syrjäseudut). Muuten Paloheimon jaottelun uusissa ristiriitautuvuuksissa näkyvät niin suomalaiselle poliittiselle järjestelmälle ominaiset ulottuvuudet (kielikysymys, eliitti vs. kansa) kuin myös yhteiskunnallisen kehityksen mukanaan tuomat uudet kulttuuriin liittyvät jakolinjat (ekologisuus vs. kasvu ja kehitys sekä perinteiset moraaliarvot ja yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus). Erityisesti uudemmat jakolinjat kertovat viime vuosikymmenten aikana tapahtuneesta kehityksestä, jossa uudemmista arvo- ja ympäristöjakolinjoista on tullut yhä olennaisempia myös Suomessa.

Paloheimon ristiriitautuvuusjaottelu on osoittautunut melko tarkaksi suomalaista poliittista järjestelmää kuvaavaksi jaoksi. Vuoden 2011 eduskuntavaalitutkimuksen aineistojen perusteella Grönlund ja Westinen (2012, 170, 172) havaitsivat faktorianalyysin avulla seitsemän olennaista ristiriitautuvuutta, jotka vastasivat hyvin Paloheimon jakoa. Suurosen ym. (2020, 279–80) faktorianalyysi vuoden 2019 eduskuntavaaleista näytti ulottuvuuskentän muuttuneen hieman: tutkimuksessa havaittiin kuusi olennaista ristiriitautuvuutta, ja muutoksista kenties tärkeimpänä näyttäytyi maahanmuuttolottuvuuden eriytyminen omaksi ulottuvuudekseen postmateriaalinen–materiaalinen-ulottuvuudesta. Maahanmuuttokysymys onkin politisoitunut erityisen vahvasti vasta 2010-luvulla, kun ennen vuoden 2015 Euroopan laajuista maahanmuuttoaaltoa nykyään vahvasti

maahanmuuttokysymyksiin kantaa ottava perussuomalaiset ei vielä mobilisoinut yhtä merkittävällä tavalla maahanmuuttokysymyksiä priorisoivia äänestäjiä (Grönlund ja Westinen 2012; Bengtsson ym. 2014, 166). Suurosen ym. analyysissä merkittävää tämän tutkimuksen kannalta on myös se, että puolet faktorianalyysillä vahvistetuista ristiriitaulottuvuuksista asettuu GAL–TAN-jakolinjalle: maahanmuutto-, arvo- sekä ympäristöristiriitaulottuvuus. Sosiokulttuurinen jakolinja vaikuttaisi siis vähitellen vahvistuvan myös Suomessa.

2.5 Sosioekonomisen ja sosiokulttuurisen jakolinjan suhde Suomessa

Suomessa perinteinen sosioekonominen vasemmisto–oikeisto-jakolinja on ollut historiallisesti hyvin vahva puoluekenttää jakava tekijä, onhan suomalaisen eduskuntapuoluejärjestelmän pohja muodostunut vuoden 1905 suurlakon myötä (Mickelsson 2021, 24–25). Perinteiset puoluevalintaa määrittävät tekijät eli luokka ja talous pysyivät vahvoina suomalaisessa poliittisessä järjestelmässä läpi 1900-luvun, johon poikkeuksen toi vasta 1980-luvulla perustettu Vihreä liitto, joka on perustamisestaan lähtien houkuttellut äänestäjiä erityisesti sosiokulttuurisella jakolinjalla (Grönlund ja Westinen 2012; Bengtsson ym. 2014, 166; Mickelsson 2021, 27; Paloheimo 2024). Uusien puolueiden joukkoon on vihreiden lisäksi vakiinnuttanut asemansa perussuomalaiset, joka on myös profiloitunut merkittävästi juuri sosiokulttuurisella jakolinjalla, tosin vastakkaisilla mielipiteillä vihreisiin nähden (Grönlund ja Westinen 2012; Mickelsson 2021, 27; Westinen ym. 2020).

Aiemmasta ristiriitaulottuvuustutkimuksesta käykin ilmi, että uusien arvojen sekä puolueiden nousun myötä myös äänestyspäätöksen taustalla olevat poliittiset ristiriitaulottuvuudet ovat olleet muutoksessa Suomessa. Sen lisäksi, että vasemmistopuolueiden äänestäjille työväenluokkaan samaistumisen merkitys on vähentynyt, on esimerkiksi perussuomalaisten äänestäjien keskuudessa oikeistoon samastuminen sekä myönteinen suhtautuminen vahvoihin (perifeerisiin) alueisiin kasvanut (Grönlund ja Westinen 2012; Paloheimo 2024). Vaikka perussuomalaisten ja vihreiden kannatus perustuukin vahvasti GAL–TAN-jakolinjan painottamiseen, erityisesti perussuomalaiset on saanut jalansijaa myös perinteisten ristiriitaulottuvuuksien kentällä sekä vallannut tilaa vanhemmilta puolueilta. Eduskuntavaalitutkimusten tausta-aineistoissa löytyykin viitteitä siitä, että perussuomalaiset on houkuttellut äänestäjiä erityisesti vasemmistopuolueista, mutta myös keskustalta (Grönlund ja Westinen 2012). Perussuomalaisten nousu onkin tapahtunut ainakin osittain vanhojen vasemmistopuolueiden kustannuksella, sillä samanaikaisesti puolueen

kannatuksen nousun kanssa sekä SDP:n että vasemmistoliiton kannatus on laskenut niin työntekijöiden kuin työväenluokkaan samaistuvien äänestäjien keskuudessa (Tiihonen ja Söderlund 2024, 96–97). Suomalaiset ovat historiallisesti olleet, ja ovat verrattain edelleen, vahvasti luokkaaäänestäjiä, mutta kokonaisuutena niin työväenluokkaisten kuin muidenkin yhteiskunta- ja ammattiluokkien yhtenäisen äänestäminen on vähentynyt viimeisten 40 vuoden aikana (Tiihonen ja Söderlund 2024, 101). Sosioekonomisen ristiriitautuvuuden ja perinteisen luokkaaäänestämisen merkitys on siis antanut vähitellen tilaa uusille jakolinjoille.

Tutkimuksesta käykin ilmi, että karkeasti sanottuna suomalainen poliittinen kenttä on jakautunut 2000-luvulla vanhoihin ja uusiin puolueisiin, jotka eroavat erityisesti siinä, mitä ristiriitautuvuuksia puolueet painottavat ja mitä ristiriitautuvuuksia puolueiden äänestäjät priorisoivat. Vanhoista puolueista erityisesti kokoomuksen, SDP:n ja vasemmistoliiton äänestäjät ovat edelleen priorisoineet puolueen sosioekonomista orientaatiota, kun taas perussuomalaisten ja vihreiden äänestäjät ovat painottaneet pääasiassa sosiokulttuurisia asiakysymyksiä (Grönlund ja Westinen 2012; Paloheimo 2024). Vasemmistoliitto on toisaalta myös houkutelut uusia sosiokulttuurisia asiakysymyksiä painottavia äänestäjiä, ja sen profiloituminen molemmilla jakolinjoilla johtunee sekä puolueen uudistumisesta että sen historiallisesti vahvasta kannatuksesta työväen ja työväenluokkaan samaistuvien keskuudessa (Paloheimo 2024, 153–55; Tiihonen ja Söderlund 2024, 96–97). Lisäksi Suomen puolueista kristillisdemokraattien äänestäjäkunta on asettautunut selkeästi sosiokulttuuriselle jakolinjalle puolueen kristillisen arvopohjan myötä (Paloheimo 2024, 154).

Aiemman tutkimuksen perusteella vaikuttaisi kuitenkin siltä, että Suomen poliittisessa järjestelmässä GAL–TAN-ulottuvuuden asiakysymysten ylläpitäminen jää suureksi osaksi puoluejärjestelmän kahden uusimman puolueen harteille vanhojen puolueiden keskittyessä sosioekonomisen jakolinjan kysymyksiin. Tälle tutkielmalle olennaisimpana suomalaisen poliittisen järjestelmän piirteenä voidaankin todeta näiden kahden ulottuvuuden merkityksellisyys. Vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden juuret pohjautuvat suomalaisen demokratiakehityksen ja puoluejärjestelmän alkuajoille, ja ulottuvuus on edelleen merkittävä puoluevalinnan selittäjä eduskuntavaaleissa (Grönlund ja Westinen 2012, 184; Suuronen ym. 2020, 281; Mickelsson 2021, 24–25, 27). Sen merkitys näkyy edelleen vanhojen puolueiden korkeana kannatuksena ja ylipäättään poliittisessa keskustelussa. Vuoden 2023 eduskuntavaaleja edeltäneissä keskusteluissa pääteemoiksi nousivatkin perinteisen sosioekonomisen ulottuvuuden kysymykset, kuten julkisen talouden tila, verotus sekä sosiaali- ja terveyspalvelut (Kestilä-Kekkonen ym. 2024, 34–35). Uusien selkeästi GAL–TAN-jakolinjalle asettuvien puolueiden sekä muun muassa Suuronen ym. analyysin tulokset

puhuvat kuitenkin vahvasti sen puolesta, että sosiokulttuurinen ulottuvuus on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiinnuttanut asemansa sosioekonomisen ristiriitaulottuvuuden rinnalle, ja nämä muodostavat tällä hetkellä suomalaisen järjestelmän kaksi vahvinta ristiriitaulottuvuutta.

Termien monitulkintaisuuden vuoksi teoriaosuuden lopuksi on tarkennettava, mitä vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-jakolinjoilla tarkoitetaan tässä tutkielmassa. Tutkielman päätarkoitus on verrata niin sanotun vanhan ja uuden jakolinjan painoarvoa, mikä ohjaa myös ulottuvuuksien tulkintaa tutkielmassa. Vasemmisto–oikeisto-jakolinja käsitetäänkin tässä tutkielmassa kapean taloudelliseksi: se pitää sisällään asiakysymyksiä, jotka liitetään esimerkiksi julkisen sektorin kokoon ja rooliin, verotukseen sekä valtionvelkaan suhtautumiseen. GAL–TAN-ulottuvuutta käsitellään tässä tutkimuksessa uudempien asiakysymysten kautta: siihen liitetään asiakysymyksiä, jotka koskevat suhtautumista ympäristönsuojeluun, liberaali–konservatiivi-arvoihin, maahanmuuttoon sekä autoritaarisiin hallinnan piirteisiin. Maahanmuuttokysymyksen on havaittu Suomen kontekstissa mahdollisesti eriytyvän omaksi ristiriitaulottuvuudekseen (Suuronen ym. 2020, 279). Tässä tutkielmassa maahanmuuttokysymys on kuitenkin sijoitettu osaksi GAL–TAN-akselia, sillä toisaalta se kytkeytyy vahvasti yhteen ulottuvuuden perusarvoista eli nationalismiin, ja toisaalta maahanmuuttokysymys on selkeästi uudempi, tällä vuosituhanella Suomen poliittisen järjestelmän kontekstissa olennaiseksi noussut asiakysymys. Ristiriitaulottuvuuksien vertailua tällä tavalla (uusi vs. vanha, talous vs. arvopohjaisuus) ei ole toteutettu Suomen kontekstissa, joten tutkielman avulla saadaan uudenlaista tietoa sosioekonomisen ja sosiokulttuurisen jakolinjan suhteellisesta painoarvosta äänestyspäätöksen taustalla. Lisäksi tutkielman avulla voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti vanhan ja uuden politiikan suhdetta Suomessa vertaamalla tärkeimmän vanhan ristiriitaulottuvuuden merkitystä tärkeimpään uuteen ristiriitaulottuvuuteen.

3 Aineisto ja menetelmät

Tässä luvussa esitellään lyhyesti vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimus ja kattavammin tutkielmalle olennaiset muuttujat jakaumineen. Tämän jälkeen avataan tutkielman tilastollisen menetelmän eli logistisen regressioanalyysin käsite ja käyttö.

3.1 Vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimuksen kyselyaineisto

Tutkielman aineistona käytetään vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimuksen kyselyaineistoa (von Schoulz ja Strandberg 2023). Aineisto kerättiin kevään 2023 eduskuntavaalien jälkeen niin paperisena kuin verkossa, ja aineiston kokonaisotoskoko oli 33 000. Lomakkeille vastaajia oli yhteensä 8636, eli tutkimuksen vastausprosentti oli 26,2. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto Aila ei pvm.) Tutkimus oli jaettu kolmelle eri kyselylomakkeelle, joista kukin vastaaja täytti vain yhden lomakkeen. Tässä tutkielmassa käsitellyt muuttujat olivat lomakkeilla 2 ja 3, joiden yhteisvastaajamäärä oli 5679 henkilöä. Lopullinen vastaajamäärä, joka päätyi analyysiin, oli 3773. Tähän määrään sisältyvät vastaajat, jotka olivat antaneet vastauksen jokaiseen analyysissä käytettyyn kysymykseen.

Aineiston perusjoukkona olivat vuoden 2023 eduskuntavaaleissa äänioikeutetut Suomessa asuvat henkilöt, jotka ovat 18–80-vuotiaita. Aineiston keräsi ositetulla otannalla Taloustutkimus Oy, tutkimuksen tuotti Vaalitutkimuskonsortio ja rahoitti Oikeusministeriö. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto Aila ei pvm.)

Aineistoa hyödynnettäessä on käytettävä painomuuttujia, jotta otos vastaisi mahdollisimman hyvin eduskuntavaalien äänioikeutettujen joukkoa. Painokertoimet parantavat siis kyselytutkimuksen otoksen edustavuutta. Painomuuttujien käyttö tässä tutkimuksessa on erityisen tärkeää siksi, että aineistossa on vahva ruotsinkielisten vastaajien yliedustus, joka vinouttaa aineistoa merkittävästi. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto Aila ei pvm.) Painokertoimet on laskettu kullekin lomakkeelle ja niiden yhdistelmälle erikseen, joten tässä tutkielmassa käytetään lomakkeiden 2 ja 3 yhteispainokerrointa. Painokerrointen käytöstä huolimatta analyysin aikana tapahtuu vastaajakatoa, sillä analyysistä jäävät pois vastaajat, jotka eivät ole vastanneet johonkin analyysissä käytettävistä kysymyksistä. Tämä on yksi menetelmän ongelmista, mutta katoa kompensoi edellä mainittu painokerroin sekä analyysiin päätyneet otoskoko (3773), jota voidaan pitää tilastollisessa analyysissä melko suurena.

3.2 Muuttajat

Tutkielmassa riippuvana tai selitettävänä muuttujana on henkilön puoluevalinta puolueittain. Muuttuja on koodattu dikotomiseksi puolueittain siten, että se saa vastaajalle arvon 0, jos hän ei ole äänestänyt kyseistä puoluetta, ja arvon 1, jos hän on äänestänyt kyseistä puoluetta. Eri puolueiden kannatusmäärät on esitetty taulukossa 4. Taulukosta käy hyvin ilmi painottamisen tarve, sillä RKP:n kannatus on painottamattomassa aineistossa lähes 30 %. On myös huomionarvoista, että painotettuinkin kannatusarvot poikkeavat jonkin verran puolueiden eduskuntavaalikannatuksesta. Jokaisella puolueella kannatus aineistossa on vaalikannatusta pienempi. Tämä johtuu siitä, että aineistossa ovat mukana myös ne vastaajat, jotka vastauksensa mukaan eivät ole äänestäneet vaaleissa, kun taas eduskuntavaalikannatus on laskettu äänestäneiden joukossa. Painotetussa aineistossa on noin 27 prosenttia vastaajia, jotka vastauksensa perusteella joko ovat äänestäneet jotain muuta puoluetta kuin taulukossa 4 mainittuja puolueita, eivät ole äänestäneet ollenkaan tai eivät ole halunneet tuoda ilmi äänestyspäätöstään. Näin ollen myös mahdollisuus olla kertomatta äänestyspäätöstään laskee hieman puolueiden kannatuslukemia analysoitavassa aineistossa. Aineiston hyvän edustavuuden puolesta viestii kuitenkin muun muassa se, taulukon 4 painotettujen kannatusten summa (73,0 %) on lähes sama kuin eduskuntavaalien äänestysprosentti (72,0 %). Painotuksen avulla aineisto on siis muokattu sellaiseen muotoon, jossa se edustaa toisaalta hyvin äänensä antaneiden joukkoa ja toisaalta melko tarkasti eri puolueiden äänestäjäkuntia.

Taulukko 4: Puolueiden kannatus analysoitavassa aineistossa (n = 3773).

Puolue	Absoluuttinen kannatus	Suhteellinen kannatus (%)	Painotettu kannatus (%)	Kannatus eduskuntavaaleissa 2023 (%)
KOK – kokoomus	535	14,2	17,0	20,8
PS – perussuomalaiset	318	8,4	14,4	20,1
SDP – sosialidemokraatit	574	15,2	15,2	19,9
KESK – keskusta	272	7,2	8,1	11,3

Puolue	Absoluuttinen kannatus	Suhteellinen kannatus (%)	Painotettu kannatus (%)	Kannatus eduskunta-vaaleissa 2023 (%)
VAS – vasemmistoliitto	178	4,7	4,7	7,1
VIHR – vihreät	203	5,4	5,3	7,0
RKP – ruotsalainen kansanpuolue	1075	28,5	3,3	4,3
KD – kristillisdemokraatit	155	4,1	3,0	4,2
LIIK – Liike Nyt	57	1,5	2,0	2,4

Riippumattomina eli selittävinä muuttujina toimivat henkilön sijoittumiset GAL–TAN- ja vasemmisto–oikeisto-akselille. Selittävät muuttujat ovat summamuuttujia, jotka muodostetaan laskemalla yhteen yhteensä neljän kysymyksen vastaukset GAL–TAN-muuttujaa varten ja kolmen kysymyksen vastaukset vasemmisto–oikeisto-muuttujaa varten. Summamuuttujiin käytetyt kysymykset, niiden vastausjakaumat sekä summamuuttujien jakaumat löytyvät taulukoista 5 ja 6. Ennen muuttujien summaamista ja palauttamista takaisin akselille 0–10 on osa muuttujista uudelleenkodeattu siten, että vasemmisto–oikeisto-muuttujissa 0 merkitsee vasemmistolaisinta ja 10 oikeistolaisinta sekä GAL–TAN-muuttujissa 0 liberaaleinta GAL-päätystä ja 10 konservatiivisinta TAN-päätystä. Alkuperäisissä muuttujissa on ollut mahdollista vastata arvoja välillä 0–10. Arvo 0 on tarkoittanut vastausta ”erittäin huono ehdotus”, arvo 5 ”ei hyvä eikä huono ehdotus” ja arvo 10 ”erittäin hyvä ehdotus”. Uudelleenkodeatut muuttujat on merkitty taulukkoihin 5 ja 6 tähdellä.

Taulukko 5: Analyysissä käytetyt GAL–TAN-ulottuvuuden väittämät kyselylomakkeella ja niiden tilastolliset hajontatunnusluvut. Tähdellä merkityt väittämät on uudelleenkodeattu siten, että asteikko on käännetty toisin päin.

Väittämä (Mitä mieltä olet näistä ehdotuksista?)	Minimi	Mediaani	Keskiarvo	Maksimi	Keskihajonta
Suomi, jossa vahvistetaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia.*	0	4	3,77	10	2,95
Ympäristöystävällisempi Suomi, vaikka se tarkoittaisi alhaista talouskasvua tai ei kasvua ollenkaan.*	0	5	5,00	10	2,83

Väittäjä (Mitä mieltä olet näistä ehdotuksista?)	Minimi	Mediaani	Keskiarvo	Maksimi	Keskihajonta
Suomi, jossa kristilliset arvot ovat suuremmassa roolissa	0	5	4,49	10	2,88
Suomi, jossa maahanmuutto on laajamittaisempaa.*	0	5	5,07	10	2,64
Suomi, jossa on enemmän lakia ja järjestystä.	0	5	5,38	10	2,46
Euroopan unioniin vähemmän sitoutunut Suomi.	0	4	4,05	10	2,70

Taulukko 6: Analyysissä käytetyt vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden väittämät kyselylomakkeella ja niiden tilastolliset hajontatunnusluvut. Tähdellä merkityt väittämät on uudelleen koodattu siten, että asteikko on käännetty toisin päin.

Väittäjä (Mitä mieltä olet näistä ehdotuksista?)	Minimi	Mediaani	Keskiarvo	Maksimi	Keskihajonta
Suomi, jossa on pienempi julkinen sektori.	0	5	5,01	10	2,71
Suomi, jossa on alhaisempi verotus, vaikka se heikentäisi julkisia palveluja.	0	4	4,15	10	2,78
Suomi, jossa hyvinvointivaltiota ylläpidetään tarvittaessa velkarahalla.*	0	6	6,17	10	2,54
Suomi, jossa valtio säätelee nykyistä voimakkaammin vapaiden markkinoiden toimintaa.*	0	6	6,41	10	2,32

Käytetyt mielipidekysymykset on valittu luvussa 2 esiteltyjen GAL–TAN- ja vasemmisto–oikeisto-akselien ominaisuuksien sekä aiemman jakolinjatutkimuksen perusteella. GAL–TAN-muuttujaan valikoituivat siis kysymykset, jotka mittasivat vastaajan mielipiteitä maahanmuuttoon, ympäristönsuojeluun, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksiin, kristillisiin arvoihin sekä lakiin ja järjestykseen liittyen. Vasemmisto–oikeisto-muuttujaan summattiin vastauksia kysymyksistä, jotka käsittelivät julkisen sektorin kokoa, verotuksen ja julkisten palveluiden suhdetta sekä valtion roolia markkinoiden säätelijänä. Tällä tavoin on mahdollista tutkia sosioekonomista ja sosiokulttuurista ulottuvuutta vertaillen siten, että sosioekonominen ulottuvuus sisältää ainoastaan perinteisiä, julkisen talouden rooliin liittyviä kysymyksiä ja sosiokulttuurinen

yksinomaan uusia ympäristönsuojeluun, arvoihin, integraatioon ja maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä.

GAL–TAN-muuttujaan soveltuvia kysymyksiä löytyi aineistosta useampia, esimerkiksi suhtautumista maahanmuuttoon ja ympäristönsuojeluun kysyttiin kahdella kysymyksellä. Näistä kysymyksistä analyysiin valittiin vain toinen, sillä on oletettua, että vastaukset näihin kysymyksiin korreloivat keskenään hyvin vahvasti, eikä molempien kysymysten sisällyttäminen toisi analyysiin lisäarvoa. Analyysiin valikoitunut maahanmuuttokysymys otettiin mukaan, sillä se mittasi puhtaasti vastaajan mielipidettä maahanmuuton laajuuteen toisen kysymyksen keskittyessä enemmän suvaitsevuuteen³. Vastaavasti ympäristönsuojeluun liittyvä kysymys valikoitui analyysiin sen laajemman muotoilun vuoksi; analyysiin valikoitunut väite sisältää sanan ympäristöystävällisempi, kun taas toinen ympäristöön liittyvä väite keskittyi vain ilmastomuutokseen⁴. Lisäksi kysymysten valikoitumista analyysiin selittää niiden sijoittuminen samoille lomakkeille 2 ja 3: kaikki arvokysymykset (FINVALUES-paketin kysymykset) löytyvät näistä lomakkeista, jolloin samojen vastaajien myötä vastauksista on mahdollista muodostaa summamuuttujia. GAL–TAN- ja vasemmisto–oikeisto-summamuuttujien tilastolliset tunnusluvut sekä summamuuttujien sisäistä konsistenssia kuvaavat Cronbachin alfojen arvot on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7: Vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-summamuuttujien tilastolliset tunnusluvut sekä Cronbachin alfat

Muuttuja	Minimi	Mediaani	Keskiarvo	Maksimi	Keskihajonta	Cronbachin alfa
vasemmisto–oikeisto	0	5,5	5,44	10	1,80	0,643
GAL–TAN	0	4,67	4,63	10	1,69	0,669

Taulukossa 7 esitetyt Cronbachin alfan arvot kuvaavat siis mittarin reliabiliteettia tai sen sisäisen konsistenssin tasoa: mitä paremmin eri kysymykset mittaavat tilastollisesti samaa ilmiötä, sitä korkeamman arvon Cronbachin alfa saa (Nummenmaa 2009, 356–57). Cronbachin alfalle ei ole asetettu tiettyjä alarajoja, jonka jälkeen sisäinen konsistenssi on riittävä, mutta arvon 0,6 ylittäviä arvoja voidaan pitää jo suhteellisen korkeina (Jokivuori ja Hietala 2007, 135). Erityisesti

³ ”Monikulttuurinen Suomi, jossa suhtaudutaan suvaitsevaisesti muista maista tuleviin ihmisiin.”

⁴ ”Suomi, jossa panostetaan huomattavasti nykyistä enemmän ilmastomuutoksen torjuntaan.”

vasemmisto–oikeisto-summamuuttujaa muodostettaessa Cronbachin alfan arvojen tarkastelu oli merkityksellistä, sillä väitteen ”Suomi, jossa hyvinvointivaltiota ylläpidetään tarvittaessa velkarahalla.” tuominen mukaan summamuuttujaan kasvatti sen Cronbachin alfan arvoa arvosta 0,561 arvoon 0,643. Suuremman Cronbachin alfan arvon myötä tämä velkaan liittyvä väite olisikin voinut korvata väitteen ”Suomi, jossa valtio säätelee nykyistä voimakkaammin vapaiden markkinoiden toimintaa”. Markkinoiden säätelyyn liittyvä väite haluttiin kuitenkin pitää mukana analyysissä, sillä valtion harjoittama talouden säätelyn taso on selkeä poliittista vasemmistoa ja oikeistoa erottava kysymys. Summamuuttujiin valikoitiin siis kysymyksiä sekä teoriapohjaisesti että tilastollista sopivuutta tarkastelemalla; lähtökohtaisesti kysymykset valikoitiin teorian pohjalta, mutta kysymysjoukkojen yhteensopivuus tarkastettiin Cronbachin alfan arvoilla ja tämän pohjalta tehtiin tarvittavat muutokset ja lisäykset summamuuttujiin.

Summamuuttujien lisäksi analyysissä käytetään taustamuuttujia, jotka ovat välttämättömiä tarkasteltaessa muuttujien välisiä tilastollisia yhteyksiä. Ilman tausta- tai kontrollimuuttujia voitaisiin päätyä johtopäätökseen, jossa virheellisesti tunnistettaisiin kahden muuttujan välinen yhteys, joka tosiasiallisesti johtuu kolmannen muuttujan yhteisvaihtelusta kahden alkuperäisen muuttujan kanssa (McNabb 2021, 13; Nummenmaa 2009, 295–96). Tässä tutkielmassa taustamuuttujina käytetään puoluevalinta- ja ristiriitautuvuustutkimukselle tyypillisiä taustamuuttujia, jotka ovat äänestäjän sukupuoli, äidinkieli, ikä, subjektiivinen luokka-asema, koulutus sekä kotitalouden tulot. Taustamuuttujat on uudelleenkoodattu luokkiin, jotta tulosten tulkinta olisi helpompaa. Sukupuolimuuttuja on jaettu kahteen sukupuoleen, kategoria ”muu” on jätetty huomiotta pienen vastaajamäärän vuoksi. Ikämuuttuja on jaettu neljään ikäkategoriaan, jotta tulosten tulkinta helpottuu. Jos ikämuuttuja kasvaisi vain yhdellä vuodella, olisi muuttujan regressiokerroin hyvin pieni, ja ongelma voidaan välttää koodaamalla muuttuja pienempään määrään kategorioita. Äidinkieli muuttuja on koodattu kahteen, suomenkielisiin ja muunkielisiin (mukaan lukien ruotsi), koulutusmuuttuja kolmeen korkeimman koulutusasteen mukaisesti, tulomuuttuja kvartiileittain ja vastaajan subjektiivinen luokkasamaistuminen kahteen luokkaan. Taulukossa 8 on tulo- ja ikämuuttujan tilastolliset tunnusluvut ennen uudelleenkoodausta, ja taulukosta 9 löytyvät kaikkien taustamuuttujien frekvenssit eri kategorioissa.

Taulukko 8: Vastaajien iän ja kotitalouden tulojen hajontaluvut analysoitavassa (n = 3773) aineistossa ennen muuttajien uudelleenkoodausta

Muuttuja	Minimi	Mediaani	Keskiarvo	Maksimi	Keskihajonta
ikä	18	59	55,24	80	16,89
kotitalouden tulot	1	60 000	71 223,93	500 000	65 760,03

Taulukko 9: Analyysissä käytettävät taustamuuttajat kategorioineen ja kategoriakohtaisine frekvensseineen

Muuttuja	Kategoria	Frekvenssi	n
sukupuoli	mies	1844	3773
	nainen	1929	
ikä	18-34	622	3773
	35-49	710	
	50-64	1026	
	65-	1415	
äidinkieli	suomi	1894	3773
	muu	1879	
koulutusaste	perusaste	282	3773
	keskiaste	1725	
	korkea-aste	1766	
tulokvartili	I	845	3773
	II	958	
	III	967	
	IV	1003	
subjektiivinen luokka	työväenluokka tai alempi keskiluokka	1139	3773
	keskiluokka, ylempi keskiluokka tai yläluokka	2634	

3.3 Logistinen regressioanalyysi

Tutkielman aineiston analyysi toteutetaan tilastollisin menetelmin, tarkemmin sanottuna binäärisen logistisen regressioanalyysin avulla. Analyysi suoritetaan R-ohjelmointikielellä. Logistisen

regression avulla voidaan lineaarisen regression tapaan tutkia selittävien muuttujien yhteyttä selitettävään muuttujaan, mutta logistisen regression tapauksessa selitettävä muuttuja ei ole jatkuva, vaan kategorinen (Nummenmaa 2009, 330–31). Binäärisessä logistisessa regressiossa selitettävä muuttuja saa kaksi kategoriaa, kuten tämän tutkielman puoluevalintamuuttujan tapauksessa. Logistinen regressio menetelmänä on lineaarista regressiota joustavampi, sillä sen käyttö ei edellytä yhtä tiukkojen oletusten voimassaoloa: esimerkiksi muuttujien yhteyksien ei tarvitse olla lineaarisia eikä selittävien muuttujien normaalisti jakautuneita tai homoskedastisia (samanhajontaisia) (Nummenmaa 2009, 331–32; Osborne 2015, 85). Logistisen regressionkin tapauksessa oletuksena on kuitenkin selittävien muuttujien riippumattomuus, ja lisäksi selittävien muuttujien välillä ei voi olla multikollineaarisuutta eli lineaarista yhteyttä. Tässä tutkielmassa selittäviä muuttujia on taustamuuttujien lisäksi kaksi, sijoittumiset ristiriitaisuudelle, joten muuttujien välillä ei ole merkittävää (lineaarista) yhteyttä. Lisäksi aineiston otoskoko on suuri (tuhansia havaintoyksikköjä), jolloin oletuksista voidaan myös joustaa (Kaakinen ja Ellonen ei pvm. c). Näin suuren otoskoon analysoiminen puoltaakin tilastollisten menetelmien käyttöä tutkielmassa. Tässä tapauksessa logistinen regressio sopii tarkoitukseen, sillä toisaalta tutkittava vastemuuttuja on binäärinen ja toisaalta tavoitteena on tutkia vastemuuttujan ja selittävien muuttujien välisten yhteyksien suuntaa ja suuruutta.

Logistisen regression rajoituksena on muiden regressiomallien tapaan se, että analyysin avulla voidaan saada selville vain tilastollisia yhteyksiä ja yhteyksien etumerkkejä (korrelaation vahvuus ja suunta), mutta analyysin perusteella ei voida tehdä luotettavia johtopäätöksiä kausaalisuhteesta. Kausaalisuhdetta voidaan kuitenkin arvioida teorian pohjalta, jos havaittu yhteys on mahdollista loogisesti selittää aiemmilla tuloksilla. Logistisen regressiomallin joustavuuden kääntöpuolena voidaan mainita myös se, mallin tulokset eivät ole yhtä yksinkertaisesti tulkittavissa kuin lineaarisessa regressiossa. Lineaarisen regression kohdalla regressiomallin tuloksina saadut muuttujien regressiokertoimet kertovat suoremmin muuttujien välisen lineaarisen yhteyden sekä sen voimakkuuden ja suunnan (Kaakinen ja Ellonen ei pvm. b). Logistisessa regressiomallissa mallin tulosten tulkinta ei ole yhtä intuitiivista, sillä logistisessa regressiomallissa selittävänä muuttujana on itse asiassa analysoitavan tapahtuman vedon logaritmi. Tällöin regressiokertoimet B kuvaavat vetosuhteen logaritmia. Vedon käsitteellä kuvataan ”onnistuneen” tapahtuman suhdetta epäonnistuneeseen. Vetosuhteella taas tarkoitetaan kahden vedon välistä suhdetta. Regressiokertoimen tarkoittaessa vetosuhteen logaritmia saadaan sille tulkinta siis käänteisfunktiona, kun kerroin nostetaan luvun e (Exp) potenssiin. Tällöin saadaan arvo sille, millä kertoimella selitettävän muuttujan veto kasvaa, kun selitettävä muuttuja muuttuu yhden yksikön tai

kategoriassa. Näin ollen siis ykköstä pienempi $\text{Exp}(B)$ pienentää selitettävän muuttujan vetoa (ja todennäköisyyttä), kun taas ykköstä suurempi kasvattaa sitä. Vetosuhte 1 taas kuvaa tilannetta, jossa selittävällä muuttujalla ei ole vaikutusta selitettävään muuttujaan. Regressiokerrointen lisäksi tarkastellaan yksittäisten muuttujien tilastollista merkitsevyyttä z-testin ja p-arvon avulla. Useimmiten tilastollisesti merkitsevä voidaan ihmistieteissä pitää p-arvon ylärajaa 0.05. (Kaakinen ja Ellonen ei pvm. a; Nummenmaa 2009, 339–40.)

Ensimmäinen tapa vertailla tutkielmassa ulottuvuuksien merkitystä puoluevalintaan pohjautuu regressiokertoimiin: jos molemmat ulottuvuusmuuttujat ovat tilastollisesti merkitseviä ($p < 0.05$), voidaan regressiokertoimista laskettujen vetosuhteiden suuruuksia vertaamalla määrittää ulottuvuuksien merkityksen suhde. Suuruuksien vertailu on helpointa siten, että vetosuhteista, jotka ovat suuruudeltaan alle 1, otetaan käänteisluku. Esimerkiksi muuttujien vetosuhteet 0,5 ($=0,5/1$) ja 2 ($=1/0,5$) kuvaavat voimakkuudeltaan yhtä suurta, mutta käänteistä vaikutusta. Käänteisluvun ottaminen vetosuhteesta kääntää vaikutuksen arvioinnin suunnan, mutta säilyttää voimakkuuden, ja tällöin voimakkuuksien suhteiden vertailu helpottuu. Tässä tutkielmassa vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-summamuuttujien vetosuhteiden suuruuksien vertailu on mahdollista, koska muuttujien skaalat ovat identtisiä, eli sekä vasemmisto–oikeisto- että GAL–TAN-muuttuja voivat saada arvoja välillä 0–10. Vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-muuttujan regressiokerrointen yhtäsuuruutta voidaan myös testata niin sanotulla Waldin testillä (Treiman 2009, 129). Testin ja sen p-arvojen avulla voidaan testata nollahypoteesia, jonka mukaan kertoimet ovat yhtä suuret. Pieni p-arvo (alle 0,05) kuvaa tilannetta, jossa tämä nollahypoteesi voidaan hylätä.

Regressiokerrointen lisäksi logistisessa regressiossa voidaan tutkia koko mallin selitysastetta. Linearisessa regressiossa mallin selitysastetta tutkitaan tarkastelemalla multippelikorrelaation neliötä R^2 , joka kuvaa, kuinka suuren osuuden selitettävän muuttujan vaihtelusta malli selittää (Nummenmaa 2009, 321). Logistisen regression kohdalla varsinaista R^2 -kerrointa ei voida laskea, sillä tarkasteltavat muuttujat eivät ole jatkuvia. Tästä syystä logistista regressiota varten on kehitetty useita erilaisia pseudo- R^2 -kertoimia, joilla pyritään kuvaamaan mallin selitysastetta; on kuitenkin otettava huomioon, ettei pseudo- R^2 -kertoimia voida tulkita samaan tapaan numeerisesti selitetyn vaihtelun osuutena (Kaakinen ja Ellonen ei pvm.; Nummenmaa 2009, 338). Lisäksi eri tutkimuksissa on saatu erilaisia tuloksia sen suhteen, mikä pseudo- R^2 -kertoimista muistuttaa parhaiten lineaarisen regression R^2 -selitysastetta, ja toisaalta useat pseudo- R^2 -kertoimet on havaittu käyttökelpoisiksi logistisessa regressioanalyysissä (Menard 2000; Smith ja McKenna 2013). Kertoimista Nagelkerken pseudo- R^2 on ollut yleisesti melko käytetty suomalaisessa eduskuntavaalitutkimuksessa, ja sitä käytetään myös tässä tutkielmassa.

Pseudo- R^2 -kertoimen valinnalla ei tässä tapauksessa ole niin suurta merkitystä, sillä kerrointa ei tulla käyttämään mallin selittämän vaihtelun osuuden arviointiin. Pseudo- R^2 -arvoa käytetään tässä tutkielmassa yhtenä työkaluna arvioimaan vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-ulottuvuuden merkitysten suhdetta. Pseudoselitysasteen käyttö tässä tapauksessa on mahdollista, sillä suoritettaessa kaksi muuten identtistä logistista regressiota, jotka eroavat vain käytetyn ulottuvuusmuuttujan mukaan, voidaan tarkastella, kumman ulottuvuuden käyttö johtaa puolueittain suurempaan pseudo- R^2 -arvoon. Näin ollen kertoimen valinta ja kerrointen absoluuttiset arvot eivät ole tämän tutkielman kannalta kovinkaan merkityksellisiä, vaan tärkeintä on se, että käytetty kerroin on sama kullekin mallille. Logistisen regressiomallin sopivuutta aineistoon voidaan tarkastella myös vertaamalla kahden eri mallin Akaiken informaatiokriteerien (AIC) arvoja: mitä pienempi AIC-arvo, sitä paremmin malli sopii aineistoon (Osborne 2015, 51).

4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi toteutetaan kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa regressiomallissa ovat taustamuuttujien lisäksi mukana molemmat summamuuttujat, jolloin voidaan vertailla regressiokerrointen avulla puolueittain vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-ulottuvuuksien selitysvoimaa. Toisessa vaiheessa regressioanalyysi suoritetaan kaksi kertaa, molemmille summamuuttujille erikseen: toisessa mallissa mukana on sosioekonominen summamuuttuja ja toisessa sosiokulttuurinen. Vertaamalla näiden mallien suoriutumista AIC-arvojen ja pseudo- R^2 -kertoimien avulla voidaan vertailla summamuuttujien kokonaisvaltaista sopimista aineistoon ja lopulta ulottuvuuksien painoarvoja puoluevalinnassa.

4.1 Logistinen regressiomalli molemmilla summamuuttujilla

Ensimmäisenä suoritetaan logistinen regressioanalyysi käyttäen selittävänä muuttujana taustamuuttujia ja molempia summamuuttujia. Toisin sanoen muodostetaan kullekin puolueelle logistinen regressiomalli, jossa taustamuuttujien lisäksi mukana selittävinä muuttujina ovat äänestäjän sijoittuminen sekä vasemmisto–oikeisto- että GAL–TAN-ulottuvuudelle. Regression

vetosuhteet eli regressiokertoimet luvun e potensseina on koottu taulukkoon 10 muuttujien tilastollista merkitsevyyttä kuvaavien p-arvojen kanssa. Selkeyden vuoksi tässä luvussa esitetään vain regressioanalyysin olennaiset tiedot, ja kokonaiset regressiotaulukot löytyvät tutkielman lopusta liitteistä taulukkoina L1–L3.

Taulukko 10: Vetosuhteet regressioanalyysistä, jossa selittävinä muuttujina ovat taustamuuttujien lisäksi sijoittumiset sekä vasemmisto–oikeisto- että GAL–TAN-ulottuvuuksille. Vetosuhteet on laskettu logistisen regression regressiokertoimista B korottamalla luku e potenssiin B ($\text{Exp}(B)$). Kokonainen regressiotaulukko alkuperäisine kertoimineen ja taustamuuttujineen löytyy taulukkona L1. Tähdet puolueen nimen perässä kertovat, onko summamuuttujien kerrointen välillä tilastollisesti merkitsevä ero. Vasemmisto–oikeisto ja GAL–TAN-summamuuttujista selitysvoimaltaan suurempi vetosuhde on lihavoitu.

	selitettävä muuttuja: puoluevalinta								
	KOK**	PS**	SDP	KESK	VAS	VIHR**	RKP*	KD**	LIIK
vasemmisto–oikeisto (0 = vas.)	1,79**	1,17**	0,75**	1,05	0,63**	0,94	1,00	0,87**	1,02
GAL–TAN (0 = GAL)	0,85**	2,30**	0,67**	1,16**	0,65**	0,47**	0,76**	1,69**	1,08
n	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773
pseudo-R² (Nagelkerke)	0,330	0,345	0,231	0,065	0,269	0,348	0,393	0,098	0,075

*p<0.05;**p<0.01

Taulukon 10 tiedoista olennaisimpia ovat vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-ulottuvuusmuuttujien tilastolliset merkitsevyydet ja vetosuhteet. Ensinnäkin voidaan sanoa, että useille puolueille sijoittuminen näille ulottuvuuksille on tilastollisesti merkitsevää puoluevalinnan selittäjänä; poikkeuksen vasemmisto–oikeisto-muuttujalla tekevät keskusta, vihreät, RKP ja Liike Nyt, GAL–TAN-muuttujalla vain Liike Nyt. Ylipäättään puolueen Liike Nyt tulosten analysoiminen tilastollisesti ei ole kovinkaan mielekäästä, sillä aineistossa on vain 57 henkilöä, jotka ovat äänestäneet puoluetta.

Tilastollisen merkitsevyyden lisäksi voidaan tarkastella vetosuhteiden (odds ratio) suuruuksia, jotka siis vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-muuttujien osalta kuvaavat sitä, kuinka paljon puolueen äänestämisen veto eli riski (puolueen äänestämisen todennäköisyys jaettuna todennäköisyydellä olla

äänestämättä puoluetta) muuttuu, kun sijoitus akseleilla kasvaa yhden yksikön verran. Esimerkiksi kokoomuksen kohdalla yhden yksikön kasvu vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella kasvattaa kokoomuksen äänestämisen vetoa kertoimella 1,79, kun taas SDP:n tapauksessa yhden yksikön muutos kohti oikeistopäätystä pienentää SDP:n äänestämisen vetoa kertoimella 0,75. Malleissa, joissa äänestäjän sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-akselille on tilastollisesti merkitsevää, muuttujan arvon kasvu vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella (eli muutos kohti oikeistopäätystä) kasvattaa kokoomuksen ja perussuomalaisen äänestämisen vetoa, kun taas SDP:n, vasemmistoliiton ja pienemmällä vaikutuksella myös kristillisdemokraattien äänestämisen veto laskee vasemmisto–oikeisto-muuttujan arvon kasvaessa. GAL–TAN-muuttujan tapauksessa arvon kasvu eli sijoittumisen siirtyminen kohti konservatiivista TAN-päätystä kasvattaa vetoa äänestää perussuomalaisia, keskustaa ja kristillisdemokraatteja ja pienentää vetoa äänestää kokoomusta, SDP:tä, vasemmistoliittoa, vihreitä ja RKP:tä.

Sosioekonomisen ja sosiokulttuurisen ulottuvuuden merkitysten suhteellista painoarvoa malleissa voidaan myös tarkastella vertailemalla puolueittain summamuuttujien vetosuhteiden suuruuksia. Jos toinen muuttujista saa vetosuhdearvoksi alle 1 ja toinen yli 1, vertailua helpottaa käänteisluvun ottaminen vetosuhteista, jotka ovat suuruudeltaan alle yhden (kokoomuksen tapauksessa GAL–TAN-muuttujalle $1/0,85 = 1,17$ ja KD:n tapauksessa vasemmisto–oikeisto-muuttujalle $1/0,87 = 1,15$). Jos molempien muuttujien vetosuhteet ovat ykkösen samalla puolella, kuvaa muuttujan vaikutuksen voimakkuutta vetosuhteen etäisyys luvusta 1. Tällä tavoin lasketut voimakkuuksien suuruudet on merkitty taulukkoon 10 siten, että vasemmisto–oikeisto ja GAL–TAN-summamuuttujista voimakkaampi vetosuhte on lihavoitu. Malleissa, joissa molemmat muuttujat ovat tilastollisesti merkitseviä, on vasemmisto–oikeisto-muuttuja voimakkaampi puoluevalinnan selittäjä kokoomuksen ja vasemmistoliiton kohdalla (joskin vasemmistoliiton tapauksessa vetosuhteet ovat hyvin lähellä toisiaan), ja GAL–TAN-muuttuja perussuomalaisen, SDP:n ja kristillisdemokraattien kohdalla. Lisäksi keskustan, vihreiden ja RKP:n kohdalla ainoastaan GAL–TAN-muuttuja on tilastollisesti merkitsevä puoluevalintaa selittävä summamuuttuja.

Lopuksi voidaan Waldin testin avulla analysoida, ovatko summamuuttujien kertoimet logistisessa regressiomallissa yhtä suuria toistensa kanssa. Kerrointen erotuksen tilastollinen merkitsevyys on merkattu taulukkoon 10 tähdillä puolueiden nimien yhteyteen. Testi on hyödyllinen etenkin, kun puolueen mallissa molemmat summamuuttujat ovat tilastollisesti merkitseviä selittäjiä. Testin mukaan kokoomuksen, perussuomalaisen, vihreiden, RKP:n ja KD:n malleissa kertoimet eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi, kun taas muiden puolueiden malleissa kerrointen suuruuksilla ei ole merkitsevää eroa. Kun yhdistetään nämä tiedot kerrointen tilastollisesti merkitsevistä eroista

sekä summamuuttujien tilastollisista merkitsevyyksistä, taulukon 10 tuloksista voidaan todeta, että GAL–TAN-muuttuja on tilastollisesti merkitsevästi vahvempi puoluevalintaa selittävä muuttuja perussuomalaisten, keskustan, vihreiden, RKP:n, KD:n tapauksessa, ja kokoomuksen tapauksessa vahvempi selittäjä on vasemmisto–oikeisto-muuttuja.

4.2 Logistinen regressiomalli erikseen summamuuttujille

Seuraavaksi suoritetaan logistinen regressioanalyysi puolueittain erikseen molemmille summamuuttujille (vasemmisto–oikeisto ja GAL–TAN). Mielenkiinnon kohteina olevien summamuuttujien lisäksi mallissa ovat selittävinä muuttujina mukana myös taustamuuttujat. Analyysissä tutkimuskysymyksen kannalta kiinnostavinta on mallien kokonaissuoriutuminen, eivätkä niinkään yksittäisten muuttujien regressiokertoimet. Näin ollen taulukoihin 11 ja 12 on koottu olennaisimmat tiedot logististen regressiomallien suoriutumisesta: Nagelkerken pseudo- R^2 -arvo sekä Akaiken informaatiokriteerin arvo (AIC) puolueittain tehdyille logistisille regressioanalyysille. Suurempi pseudo- R^2 -arvo ja vastaavasti pienempi AIC-arvo siis viittaavat mallin parempaan sopivuuteen aineistoon. Kokonaiset regressiotaulukot löytyvät liitteenä.

Taulukko 11: Nagelkerken pseudo- R^2 -arvot puolueittain suoritetuille regressioanalyysille, joissa mallissa on kerrallaan mukana vain toinen summamuuttujista. Puolueittain tarkasteltuna suurempi pseudo- R^2 -arvo on lihavoitu. Lisäksi taulukkoon on koottu tiedot summamuuttujien tilastollisesta merkitsevyydestä tähdillä.

Mallin summa- muuttuja	pseudo- R^2 -arvo (Nagelkerke) puolueittain								
	KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
VAS- OIK	0,322**	0,155**	0,180**	0,058*	0,225**	0,218**	0,380*	0,033	0,074
GAL- TAN	0,202	0,337**	0,199**	0,064**	0,212**	0,347**	0,393**	0,093**	0,075

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Taulukko 12: Akaiken informaatiokriteerin arvot puolueittain suoritetuille regressioanalyysille, joissa mallissa on kerrallaan mukana vain toinen summamuuttujista. Puolueittain tarkasteltuna pienempi AIC-arvo on lihavoitu. Lisäksi taulukkoon on koottu tiedot summamuuttujien tilastollisesta merkitsevyydestä tähdillä.

Mallin summa- muuttuja	Akaiken informaatiokriteerin (AIC) arvo puolueittain								
	KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
VAS- OIK	2580,2**	2779,5**	2783,3**	2044,4*	1127,2**	1236,7**	460,7*	932,9	690,4
GAL- TAN	2893,1	2330,0**	2725,1**	2030,4**	1156,1**	1052,4**	445,3**	887,6**	689,6

*p<0.05;**p<0.01

Taulukoista 11 ja 12 huomataan se, että lähes kaikille puolueille sijoittuminen sekä vasemmisto-oikeisto- että GAL-TAN-akseleille selittää tilastollisesti merkitsevästi puoluevalintaa. Kumpikaan muuttuja ei ole merkitsevä ainoastaan Liike Nytin valintaa selitettäessä. Kristillisdemokraattien valintaa ei selitä tilastollisesti merkitsevästi sijoittuminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudelle, kun taas kokoomuksen valintaa ei selitä sijoittuminen GAL-TAN-ulottuvuudelle.

Taulukkojen 11 ja 12 tulokset ovat hyvin yhteneviä keskenään ja toisaalta myös luvun 4.1 analyysin kanssa. Malli, jossa on mukana vain GAL-TAN-summamuuttuja, vaikuttaa paremmalta kaikkien puolueiden valintaa selittävänä mallina lukuun ottamatta kokoomusta ja vasemmistoliittoa. Vain näiden kahden puolueen kohdalla vasemmisto-oikeisto-mallin pseudo-R²-arvo on suurempi ja vastaavasti AIC-arvo pienempi, mikä viittaa sosioekonomisen mallin parempaan sopivuuteen. Erityisesti kokoomuksen kohdalla sosioekonominen ulottuvuus on selvästi vahvempi selittäjä, sillä GAL-TAN-muuttujan sisältävässä mallissa muuttuja ei edes ole tilastollisesti merkitsevä. Perussuomalaisen, SDP:n, keskustan, vihreiden ja RKP:n kohdalla GAL-TAN-mallin pseudo-R²-arvot ovat suuremmat ja AIC-arvot pienemmät, mikä puolestaan viittaa GAL-TAN-mallin parempaan sopivuuteen ja siten sosiokulttuurisen ulottuvuuden suurempaan merkitykseen puoluevalintaa ohjaavana tekijänä. Kristillisdemokraattien kohdalla tilanne on päinvastainen kuin kokoomuksella: vain GAL-TAN-muuttujan ollessa tilastollisesti merkitsevä vaikuttaisi sosiokulttuurinen ulottuvuus selittävän puoluevalintaa sosioekonomista paremmin.

5 Johtopäätökset

Kokonaisuutena luvun 4 tuloksista huomataan, että sekä sosioekonominen että sosiokulttuurinen ristiriitaulottuvuus selittävät vahvasti suomalaisten puoluevalintaa: lähes kaikkien puolueiden kohdalla molemmat tai ainakin toinen ulottuvuuksista on tilastollisesti merkitsevä puoluevalintaa selittävä muuttuja. GAL–TAN-ulottuvuus näyttäytyy tulosten valossa jopa voimakkaammalta muuttujalta puoluevalinnan takana, sillä tulosten perusteella sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle selittää tilastollisesti merkitsevästi vahvemmin viiden puolueen (PS, KESK, VIHR, RKP ja KD) äänestämistä, kun taas sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle selittää paremmin vain yhden puolueen (KOK) äänestämistä. GAL–TAN-ulottuvuuden merkitys vaikuttaisi ylipäättään olevan vahva puoluevalinnan takana, sillä se oli jokaisessa mallissa kokoomusta ja Liike Nytä lukuun ottamatta vahvasti tilastollisesti merkitsevä selittäjä.

Puolueittain erot sosioekonomisen ja sosiokulttuurisen ulottuvuuden merkitysten välillä ovat odotetun kaltaisia. Kokoomuksen äänestäjille oikeisto-orientaatio ja talouskysymysten painottaminen ovat olleet vahvoja tekijöitä äänestyspäätöksen taustalla, kun taas vasemmistoliiton äänestäjille vasemmisto-orientaatio ja työväenluokkaisuus ovat vahvasti selittäneet puoluevalintaa (Grönlund ja Westinen 2012, 184; Suuronen ym. 2020, 280; Paloheimo 2024, 153–57).

Vasemmistoliiton äänestäjäkunnan vahvempi profiloituminen sosiokulttuurisen ulottuvuuden liberaalimmassa päädyssä yhdistettynä vahvaan vasemmistolaiseen talousorientaatioon näkyy myös analyysin tuloksissa. Vaikka sosioekonominen ulottuvuus vaikuttaisikin olevan hieman vahvempi vasemmistoliiton äänestämistä selittävänä ulottuvuutena, vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-ulottuvuus ovat molemmat tilastollisesti merkitseviä ja lisäksi keskenään hyvin tasaisia, eikä taulukon 10 tulosten perusteella ulottuvuuksilla ole tilastollisesti merkitsevää eroa puolueen äänestäjille.

GAL–TAN-ulottuvuus vaikuttaisi olevan selkeästi vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta merkittävämpi puoluevalintaa selittävä tekijä perussuomalaisten, vihreiden ja kristillisdemokraattien äänestäjille. Tulos on aiemman tutkimuksen perusteella odotettu: perussuomalaiset ja vihreät ovat sekä puolueina että äänestäjäkunniltaan profiloituneet suomalaisista eduskuntapuolueista kenties voimakkaimmin sosiokulttuurisella ristiriitaulottuvuudella, ja kristillisdemokraattien äänestäjille kristilliset ja perinteiset arvot ovat olleet vahva äänestyspäätöstä selittävä tekijä (Grönlund ja Westinen 2012, 184; Suuronen ym. 2020, 280).

Yllättävämpänä tuloksena voidaan pitää sitä, että RKP:n ja keskustan sekä mahdollisesti myös SDP:n kohdalla äänestäjän sijoittuminen GAL–TAN-ulottuvuudelle vaikuttaisi olevan vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta merkittävämpi tekijä puoluevalinnan taustalla, mutta toisaalta muuttujien painoarvojen ja mallien suoriutumisten erot ovat melko pieniä. SDP:n kohdalla selitys voi olla samankaltainen kuin vasemmistoliitolla: vahva historiallinen yhteys työväenluokkaan ja ammattiliittoihin näkyy edelleen sosioekonomisten kysymysten voimakkaana painoarvona, vaikka sosiokulttuuristenkin kysymysten merkitys on kasvanut (Grönlund ja Westinen 2012, 184). Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että SDP:n kohdalla sekä sosioekonominen että -kulttuurinen ulottuvuus selittävät puoluevalintaa suhteellisen vähän (Suuronen ym. 2020, 280). Tämän tutkielman analyysi vaikuttaisi kuitenkin olevan ristiriidassa tämän havainnon kanssa: erityisesti luvussa 4.1 havaitut molempien summamuuttujien tilastolliset merkitsevyydet ja suhteellisen suuret vetosuhteet kertovat siitä, että SDP:n äänestäjille sekä sosioekonominen että sosiokulttuurinen ristiriitaulottuvuus vaikuttavat merkittävästi puoluevalintaan.

Keskustan kohdalla tilanne voi olla toinen. Vaikka GAL–TAN-ulottuvuus vaikuttaisi analyysin perusteella olevan keskustan puoluevalintaa paremmin selittävä muuttuja, ovat summamuuttujien erot melko pieniä ja erityisesti taulukon 11 pseudo- R^2 -arvot hyvin pieniä molemmille malleilla. Tämä ei ainakaan kerro mallien korkeasta selityssasteesta, minkä lisäksi erityisesti vasemmisto–oikeisto-muuttuja on vain heikosti tilastollisesti merkitsevä. Näin ollen analyysi vaikuttaisi toistavan Paloheimon (2024, 159) havainnon puolueen identiteetikriisistä. Vastaavasti RKP:n kohdalla selityssasteet ovat kaikista puolueista suurimpia, mikä johtuu erityisesti äidinkieli-taustamuuttujan vahvasta tilastollisesta yhteydestä puolueen äänestämiseen. Tämän lisäksi RKP:n äänestäjälle sosiokulttuuriset kysymykset vaikuttaisivat olevan sosioekonomisia kysymyksiä merkittävämpiä selittäjiä.

Kokonaisuutena analyysissä saatiin siis sekä odotettuja että odottamattomia tuloksia. Hypoteesien mukaisesti GAL–TAN-jakolinja selitti tilastollisesti merkitsevästi usean puolueen äänestämistä, ja vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta vahvempi selittäjä se oli perussuomalaisen, vihreiden ja kristillisdemokraattien valinnassa. Tuloksista käy kuitenkin ilmi, että GAL–TAN-akseli oli itse asiassa vahvempi selittäjä kuin hypoteeseissa odotettiin, sillä edellä mainittujen puolueiden lisäksi myös RKP:n ja keskustan kohdalla se selitti puoluevalintaa sosioekonomista ulottuvuutta vahvemmin. Tulos on yllättävä myös sen vuoksi, että muun muassa vuoden 2019 eduskuntavaaleista poiketen vuoden 2023 eduskuntavaaleja edeltänyt keskustelu painottui vahvasti juuri perinteisiin sosioekonomisiin kysymyksiin (Kestilä-Kekkonen ym. 2024, 34–35). Lisäksi aiemmat analyysit vuoden 2023 eduskuntavaaleista ovat osoittaneet, että talouteen liittyvät

asiakysymykset olivat yleisimpien vastausten joukossa, kun vastaajilta kysyttiin avokysymyksellä Suomen tärkeimpiä yhteiskunnallisia teemoja ja ongelmia vaalien jälkeen (ks. Mattila 2024; Ylisalo 2024). Vuoden 2023 eduskuntavaalit olivat siis korostetusti talousvaalit. Erityisesti tässä kontekstissa GAL–TAN-muuttujan vasemmisto–oikeisto-muuttujaa vahvempi selitysvaikutus kertoo sen saavuttaneen vankan aseman eduskuntavaalien puoluevalintaa ohjaavana tekijänä. Toisaalta pitkän aikavälin kehityksen kontekstissa tulos on myös odotettu, sillä sosiokulttuuristen arvojen nousu ilmiönä on kestänyt jo vuosikymmeniä, ja se on näkynyt pitkään myös eduskunnassa niin uusina puolueina kuin vanhojen puolueiden uudistumisena. Tästä huolimatta sosiokulttuurisen jakolinjan sosioekonomista vahvempi merkittävyys erityisesti talousvaalien kontekstissa on mielenkiintoinen tulos.

Tuloksia on katsottava kriittisesti siten, että erityisesti pseudo- R^2 - ja AIC-arvojen vertailu ja puolueittain arvoissa esiintyvien erojen tilastollinen varmistaminen on haastavaa. Lisäksi luvussa 3 mainitut pseudo- R^2 -arvon tulkinnan ongelmat vähentävät arvon perusteella tehtyjen johtopäätösten luotettavuutta. Näin ollen erityisesti näihin arvoihin perustuva vertailu ei ole täysin vedenpitävää. Analyysi on myös siten herkkä muutoksille, että tulokset olisivat voineet olla erilaisia, jos summamuuttujiin olisi otettu mukaan eri kysymyksiä eduskuntavaalitutkimuksesta. Tätä puutetta on tutkielmassa pyritty kompensoimaan vertailemalla ulottuvuuksien keskinäisiä painoarvoja usealla eri tavalla, ja erityisesti taulukon 10 tulosten ja vetosuhteiden vertailulla voidaan luotettavammin vertailla ulottuvuuksien painoarvoja. Lisäksi analyysin tuloksien luotettavuutta kasvattaa se, että jokainen malli tuotti hyvin samansuuntaisia tuloksia: kaikissa malleissa GAL–TAN-jakolinja oli merkittävämpi puoluevalinnan selittäjä saman kuuden puolueen kohdalla.

GAL–TAN-jakolinjan havaittu vahva asema antaa paljon mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Tämän tutkielman tulokset yhdistettynä Suurosen ym. havaintoon siitä, että puolet Suomen poliittisen järjestelmän ristiriitaulottuvuuksista kuuluvat GAL–TAN-akselille, kertovat sosiokulttuurinen ulottuvuuden todella haastavan sosioekonomista ulottuvuutta. Tämä asetelma kasvattaa mielenkiintoa erityisesti tulevien eduskuntavaalien tutkimukselle: vahvistaako GAL–TAN-jakolinja merkitystään entisestään, erityisesti vaaleissa, joissa vaalikeskustelun pääpaino on sosiokulttuurisissa kysymyksissä? Lisäksi tämän tutkielman tuloksia olisi mahdollista yrittää toisintaa käyttämällä vasemmisto–oikeisto- ja GAL–TAN-summamuuttujiin eri väittämiä, tai tunnistamalla ja rakentamalla summamuuttujat Suurosen ym. tavoin faktorianalyysin avulla. Tilastollinen analyysi antaa paljon työkaluja suomalaisen poliittisen järjestelmän ristiriitaulottuvuuksien tunnistamiseen ja ulottuvuuksien painoarvojen vertailuun.

Ristiriitulottuvuuksia on tämänkin tutkimuksen valossa syytä tutkia tarkasti myös tulevaisuudessa, sillä on nähtävissä, että ulottuvuudet ovat Suomessa jonkinlaisessa murroksessa.

Lähteet

- Bengtsson, Åsa, Kasper M. Hansen, Ólafur Þ. Harðarson, Hanne Marthe Narud, ja Henrik Oscarsson. 2014. *The Nordic voter: myths of exceptionalism*. Colchester: ECPR Press.
- Dalton, Russell J. 1984. "Cognitive Mobilization and Partisan Dealignment in Advanced Industrial Democracies". *The Journal of Politics* 46(1): 264–84. doi:10.2307/2130444.
- Dalton, Russell J. 1996. *Citizen Politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. Chatham N.J.: Chatham House Publishers.
- Grönlund, Kimmo, ja Peter Söderlund. 2024. "Value Dimensions and Party Choice in Finland". Teoksessa *Political Behaviour in Contemporary Finland*, Oxford: Routledge, 106–18.
- Grönlund, Kimmo, ja Jussi Westinen. 2012. "Puoluevalinta". Teoksessa *Muutosvaalit 2011 - Eduskuntavaalitutkimus 2011*, toim. Sami Borg. Helsinki: Oikeusministeriö, 156–188.
- Hooghe, Liesbet, Gary Marks, ja Carole J. Wilson. 2002. "Does left/right structure party positions on European integration?" *Comparative Political Studies* 35(8): 965–89. doi:10.1177/001041402236310.
- Inglehart, Ronald. 1971. "The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-Industrial Societies". *The American Political Science Review* 65(4): 991–1017. doi:10.2307/1953494.
- Inglehart, Ronald. 1984. "The Changing Structure of Political Cleavages in Western Society". Teoksessa *Electoral Change in Advanced Industrial Democracies: Realignment or Dealignment?*, toim. Russell J. Dalton, Scott C. Flanagan, ja Paul Allen Beck. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 25–69.
- Inglehart, Ronald. 1990. "The Rise of Postmaterialist Values". Teoksessa *Culture shift in advanced industrial society*, toim. Ronald Inglehart. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 66–103.
- Jokivuori, Pertti, ja Risto Hietala. 2007. *Määrällisiä tarinoita: monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo; Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Kaakinen, Markus, ja Noora Ellonen. "Logistinen regressio". Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/> (viitattu 30. huhtikuuta 2025a).
- Kaakinen, Markus, ja Noora Ellonen. "Regressioanalyysi". Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/> (viitattu 30. huhtikuuta 2025b).
- Kaakinen, Markus, ja Noora Ellonen. "Regressioanalyysin oletukset". Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/> (viitattu 30. huhtikuuta 2025c).
- Kestilä-Kekkonen, Elina, Lauri Rapeli, ja Peter Söderlund. 2024. "Johdanto". Teoksessa *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella - Eduskuntavaalitutkimus 2023*, toim. Elina Kestilä-Kekkonen, Lauri Rapeli, ja Peter Söderlund. Helsinki: Oikeusministeriö, 33–42.

- Knutsen, Oddbjørn. 2018. *Social Structure, Value Orientations and Party Choice in Western Europe*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Knutsen, Oddbjørn, ja Staffan Kumlin. 2005. ”Value Orientations and Party Choice”. Teoksessa *The European Voter: A Comparative Study Of Modern Democracies*, toim. Jacques Thomassen. Oxford University Press, 125–66.
- Knutsen, Oddbjørn, ja Elinor Scarbrough. 1995. ”Cleavage Politics”. Teoksessa *The Impact of Values*, toim. Jan W. Van Deth ja Elinor Scarbrough. Oxford: Oxford University Press.
- Kriesi, Hanspeter, Edgar Grande, Romain Lachat, Martin Dolezal, Simon Bornschie, ja Timotheos Frey. 2006. ”Globalization and the transformation of the national political space: Six European countries compared”. *European Journal of Political Research* 45(6): 921–56. doi:10.1111/j.1475-6765.2006.00644.x.
- Lijphart, Arend. 1984. *Democracies: patterns of majoritarian and consensus government in twenty-one countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lipset, Seymour Martin, ja Stein Rokkan. 1967. ”Cleavage structures, party systems, and voter alignments: an introduction”. Teoksessa *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*, toim. Seymour Lipset ja Stein Rokkan. New York: The Free Press, 1–64.
- Mattila, Mikko. 2024. ”Taloudellinen äänestäminen”. Teoksessa *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella - Eduskuntavaalitutkimus 2023*, toim. Elina Kestilä-Kekkonen, Lauri Rapeli, ja Peter Söderlund. Oikeusministeriö, 275–89.
- McNabb, David E. 2021. *Research Methods for Political Science – Quantitative, Qualitative and Mixed Method Approaches*. New York: Routledge.
- Menard, Scott. 2000. ”Coefficients of Determination for Multiple Logistic Regression Analysis”. *The American Statistician* 54(1): 17–24. doi:10.2307/2685605.
- Mickelsson, Rauli. 2021. *Suomen puolueet: Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Vastapaino.
- Nummenmaa, Lauri. 2009. *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Osborne, Jason W. 2015. *Best practices in logistic regression*. Los Angeles: SAGE.
- Paloheimo, Heikki. 2008. ”Ideologiat ja ristiriitaisuudet”. Teoksessa *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 27–60.
- Paloheimo, Heikki. 2024. ”Puoluevalinta eri äänestäjäryhmissä”. Teoksessa *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella - Eduskuntavaalitutkimus 2023*, toim. Elina Kestilä-Kekkonen, Lauri Rapeli, ja Peter Söderlund. Oikeusministeriö, 124–62.
- Rovný, Jan, ja Erica E. Edwards. 2012. ”Struggle over Dimensionality. Party Competition in Western and Eastern Europe”. *East European politics and societies* 26(1): 56–74. doi:10.1177/0888325410387635.
- Rovný, Jan, ja Jonathan Polk. 2019. ”New wine in old bottles: Explaining the dimensional structure of European party systems”. *Party Politics* 25(1): 12–24. doi:10.1177/1354068817752518.

- Schmitt, Hermann, ja Jacques Thomassen. 2009. "The EU Party System after Eastern Enlargement". *European Integration* 31(5): 569–87. doi:10.1080/07036330903145864.
- Smith, Thomas J., ja Cornelius M. McKenna. 2013. "A Comparison of Logistic Regression Pseudo R2 Indices". *Multiple Linear Regression Viewpoints* 39(2): 17–26.
- Suuronen, Aleks, Kimmo Grönlund, ja Rasmus Sirén. 2020. "Puolueiden äänestäjät". Teoksessa *Politiikan ilmastonmuutos - Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toim. Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen, ja Hanna Wass. Helsinki: Oikeusministeriö, 260–87.
- Thomassen, Jacques. 2006. "Introduction". Teoksessa *The European Voter: A Comparative Study Of Modern Democracies*, toim. Jacques Thomassen. Oxford: Oxford University Press.
- Thomassen, Jacques. 2012. "The Blind Corner of Political Representation". *Representation* 48(1): 13–27. doi:10.1080/00344893.2012.653229.
- Tiihonen, Aino, ja Peter Söderlund. 2024. "The Social Basis of the Vote: Class Voting in Finland." Teoksessa *Political Behaviour in Contemporary Finland: Studies of Voting and Campaigning in a Candidate-Oriented Political System*, Oxford: Routledge, 91–105.
- Treiman, Donald J. 2009. *Quantitative data analysis: doing social research to test ideas*. San Francisco: Jossey-Bass.
- van der Brug, Wouter, ja Joost van Spanje. 2009. "Immigration, Europe and the 'new' cultural dimension". *European Journal of Political Research* 48(3): 309–34. doi:10.1111/j.1475-6765.2009.00841.x.
- van der Eijk, Cees, Hermann Schmitt, ja Tanja Binder. 2005. "Left–Right Orientations and Party Choice". Teoksessa *The European Voter: A Comparative Study Of Modern Democracies*, toim. Jacques Thomassen. Oxford: Oxford University Press, 167–91.
- von Schoulz, Åsa (Helsingin yliopisto) ja Kim Strandberg (Åbo Akademi). 2024. Eduskuntavaalitutkimus 2023 [data]. Dataversio 1.0 (2024-06-12). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja] doi:<https://doi.org/10.60686/t-fsd3875>. urn: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3875>.
- Westinen, Jussi, Ville Pitkänen, ja Elina Kestilä-Kekkonen. 2020. "Perussuomalaisten äänestäjäkunnan muutos 2011–2019". Teoksessa *Politiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toim. Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen, ja Hanna Wass. Helsinki: Oikeusministeriö, 308–32.
- Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto Aila. *FSD3875 Eduskuntavaalitutkimus 2023*. https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD3875?tab=description&study_language=fi (viitattu 30. syyskuuta 2025).
- Ylisalo, Juha. 2024. "Asiakysymysäänestäminen". Teoksessa *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella - Eduskuntavaalitutkimus 2023*, toim. Elina Kestilä-Kekkonen, Lauri Rapeli, ja Peter Söderlund. Helsinki: Oikeusministeriö, 290–312.

Liitteet

Liite 1: Kaikki regressiotaulukot regressiokertoimeen

Taulukko L1: Regressioanalyysin tulokset (regressiokertoimet eli vetosuhteiden logaritmit ja suluissa niiden keskivirheet) mallille, jossa ovat selittävinä muuttujina mukana äänestäjän sijoittuminen sekä vasemmisto–oikeisto- että GAL–TAN-akseleille.

	selitettävä muuttuja: puoluevalinta								
	KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
sukupuoli (referenssi mies):									
nainen	0,106 (0,152)	-0,106 (0,189)	-0,159 (0,157)	0,063 (0,176)	0,376 (0,249)	0,332 (0,214)	-0,146 (0,208)	0,653* (0,296)	0,353 (0,397)
ikä (ref. 18–34):									
35–49	-0,190 (0,255)	0,249 (0,292)	0,814** (0,316)	0,118 (0,364)	-0,408 (0,346)	-0,043 (0,284)	0,233 (0,325)	0,572 (0,472)	-0,840 (0,708)
50–64	0,059 (0,232)	-0,463 (0,298)	1,556** (0,315)	0,400 (0,342)	-0,086 (0,349)	-0,330 (0,306)	1,112** (0,324)	0,597 (0,468)	-0,598 (0,440)
65–	0,249 (0,223)	-0,686* (0,299)	1,663** (0,319)	1,040** (0,317)	-0,283 (0,476)	-1,004** (0,351)	0,815* (0,333)	1,164** (0,431)	-2,004** (0,650)
äidinkieli (ref. suomi):									
muu	-1,124** (0,227)	-1,487** (0,419)	-1,010** (0,160)	-1,195* (0,530)	-0,761* (0,323)	-1,082** (0,265)	3,979** (0,274)	0,320 (0,246)	-1,236* (0,578)
koulutus (ref. perusaste):									
keskiaste	0,504 (0,324)	0,526 (0,325)	-0,652** (0,239)	0,290 (0,292)	0,424 (0,663)	0,236 (0,870)	-0,277 (0,504)	1,133* (0,499)	-0,204 (0,851)
korkea-aste	0,881* (0,351)	0,298 (0,383)	-0,544 (0,277)	0,161 (0,345)	0,173 (0,674)	1,338 (0,855)	0,279 (0,511)	1,348* (0,544)	-1,496 (0,968)

	KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
tulotaso (ref. 1. kvartiili):									
2. kvartiili	0,372 (0,252)	0,253 (0,256)	-0,038 (0,213)	0,199 (0,232)	0,661* (0,330)	0,197 (0,351)	0,482 (0,324)	-0,085 (0,332)	0,394 (0,532)
3. kvartiili	0,544* (0,255)	0,064 (0,272)	0,071 (0,224)	0,108 (0,259)	0,537 (0,343)	0,299 (0,407)	0,189 (0,338)	-0,227 (0,364)	0,256 (0,644)
4. kvartiili	1,074** (0,256)	-0,019 (0,298)	-0,072 (0,256)	-0,169 (0,320)	0,331 (0,380)	0,141 (0,384)	0,258 (0,452)	-0,485 (0,353)	0,608 (0,670)
luokka (ref. työväen- luokka tai alempi keskiluokka):									
keskiluokka, ylempi keskiluokka tai yläluokka	0,999** (0,214)	-0,231 (0,215)	-0,442** (0,170)	0,470* (0,194)	-0,880** (0,247)	0,137 (0,311)	0,489 (0,298)	0,176 (0,279)	0,590 (0,479)
vasemmisto- oikeisto (0 = vasemmalla)	0,581** (0,048)	0,156** (0,056)	-0,288** (0,046)	0,052 (0,052)	-0,460** (0,078)	-0,062 (0,051)	0,000 (0,064)	-0,144** (0,058)	0,019 (0,102)
GAL-TAN (0 = GAL)	-0,159** (0,048)	0,832** (0,067)	-0,395** (0,049)	0,145** (0,047)	-0,428** (0,075)	-0,765** (0,074)	-0,281** (0,080)	0,524** (0,092)	0,078 (0,108)
vakiotermi	-6,144** (0,472)	-7,392** (0,627)	1,203** (0,435)	-4,492** (0,514)	0,673 (0,775)	-0,498 (0,887)	-4,537** (0,686)	-7,582** (0,925)	-3,931** (1,233)
n	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773
Log Likelihood	-1266,000	-1141,300	-1311,939	-1001,870	-526,085	-512,759	-209,624	-428,203	-331,696
AIC	2560,001	2310,601	2651,878	2031,740	1080,170	1053,517	447,248	884,405	691,392
pseudo-R ² (Nagelkerke)	0,330	0,344	0,231	0,065	0,269	0,348	0,393	0,098	0,075

*p<0.05;**p<0.01

Taulukko L2: Regressioanalyysin tulokset (regressiokertoimet eli vetosuhteiden logaritmit ja suluissa niiden keskivirheet) mallille, jossa on selittävänä muuttujana taustamuuttujien lisäksi ainoastaan äänestäjän sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-akselille.

		selitettävä muuttuja: puoluevalinta								
		KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
sukupuoli (referenssi mies):										
nainen		0,172 (0,150)	-0,432* (0,171)	-0,054 (0,152)	0,007 (0,174)	0,496* (0,250)	0,465* (0,212)	-0,048 (0,209)	0,407 (0,259)	0,309 (0,374)
ikä (ref. 18–34):										
35–49		-0,197 (0,253)	0,241 (0,247)	0,726* (0,301)	0,127 (0,362)	-0,488 (0,350)	-0,146 (0,284)	0,290 (0,335)	0,596 (0,459)	-0,834 (0,699)
50–64		0,025 (0,232)	-0,339 (0,252)	1,398** (0,298)	0,416 (0,340)	-0,187 (0,351)	-0,540 (0,305)	1,072** (0,331)	0,649 (0,462)	-0,587 (0,437)
65–		0,238 (0,223)	-0,690** (0,255)	1,512** (0,300)	1,036** (0,316)	-0,405 (0,472)	-1,136** (0,327)	0,837* (0,343)	1,132** (0,424)	-1,994** (0,648)
äidinkieli (ref. suomi):										
muu		-1,113** (0,229)	-1,474** (0,375)	-0,978** (0,161)	-1,206* (0,528)	-0,729* (0,316)	-1,063** (0,312)	3,931** (0,275)	0,250 (0,237)	-1,236* (0,578)
koulutus (ref. perusaste):										
keskiaste		0,532 (0,331)	0,445 (0,280)	-0,585* (0,236)	0,273 (0,292)	0,372 (0,624)	0,346 (0,816)	-0,247 (0,505)	1,084* (0,490)	-0,206 (0,844)
korkea-aste		1,006** (0,356)	-0,219 (0,330)	-0,222 (0,270)	0,048 (0,348)	0,350 (0,639)	1,812* (0,806)	0,443 (0,525)	1,016 (0,526)	-1,551 (0,944)

	KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
tulotaso									
(ref. 1. kvartiili):									
2. kvartiili	0,387 (0,251)	0,188 (0,225)	-0,012 (0,208)	0,184 (0,231)	0,672* (0,322)	0,166 (0,339)	0,550 (0,320)	-0,121 (0,325)	0,386 (0,527)
3. kvartiili	0,526* (0,256)	0,267 (0,234)	0,017 (0,223)	0,124 (0,257)	0,438 (0,334)	0,185 (0,387)	0,182 (0,349)	-0,122 (0,363)	0,267 (0,650)
4. kvartiili	1,116** (0,257)	-0,176 (0,270)	-0,035 (0,254)	-0,209 (0,319)	0,345 (0,380)	0,230 (0,372)	0,385 (0,433)	-0,601 (0,350)	0,582 (0,663)
luokka									
(ref. työväen-									
luokka tai									
alempi									
keskiluokka):									
keskiluokka,									
ylempi	1,056**	-0,431*	-0,296	0,433*	-0,674**	0,374	0,541	0,035	0,568
keskiluokka	(0,214)	(0,194)	(0,168)	(0,196)	(0,239)	(0,285)	(0,295)	(0,280)	(0,486)
tai yläluokka									
vasemmisto-									
oikeisto (0 =	0,529**	0,363**	-0,434**	0,101*	-0,659**	-0,338**	-0,101*	0,030	0,046
vasemmalla)	(0,044)	(0,048)	(0,041)	(0,045)	(0,082)	(0,050)	(0,049)	(0,047)	(0,095)
vakiotermi	-6,752** (0,464)	-3,508** (0,426)	-0,007 (0,403)	-3,927** (0,524)	-0,328 (0,687)	-2,467** (0,834)	-5,474** (0,731)	-5,343** (0,639)	-3,639** (1,066)
n	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773
Log Likelihood	-1277,108	-1376,741	-1378,681	-1009,198	-550,602	-605,338	-217,350	-453,450	-332,205
AIC	2580,216	2779,482	2783,361	2044,396	1127,204	1236,675	460,700	932,899	690,411
pseudo-R ² (Nagelkerke)	0,322	0,155	0,180	0,058	0,225	0,218	0,380	0,033	0,074

*p<0.05, **p<0.01

Taulukko L3: Regressioanalyysin tulokset (regressiokertoimet eli vetosuhteiden logaritmit ja suluissa niiden keskivirheet) mallille, jossa on selittävänä muuttujana taustamuuttujien lisäksi ainoastaan äänestäjän sijoittuminen GAL–TAN-akselille.

		selitettävä muuttuja: puoluevalinta								
		KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
sukupuoli (referenssi mies):										
nainen		-0,295* (0,139)	-0,209 (0,185)	-0,038 (0,150)	0,035 (0,170)	0,447 (0,245)	0,371 (0,215)	-0,146 (0,211)	0,735* (0,303)	0,343 (0,383)
ikä (ref. 18–34):										
35–49		-0,126 (0,240)	0,263 (0,296)	0,778* (0,302)	0,126 (0,364)	-0,336 (0,341)	-0,025 (0,282)	0,233 (0,329)	0,546 (0,472)	-0,837 (0,703)
50–64		0,249 (0,224)	-0,402 (0,299)	1,383** (0,297)	0,424 (0,341)	-0,224 (0,344)	-0,342 (0,307)	1,112** (0,328)	0,538 (0,470)	-0,586 (0,437)
65–		0,352 (0,218)	-0,647* (0,218)	1,532** (0,302)	1,058** (0,319)	-0,307 (0,431)	-0,994** (0,349)	0,815* (0,336)	1,108** (0,430)	-1,998** (0,647)
äidinkieli (ref. suomi):										
muu		-1,081** (0,232)	-1,488** (0,423)	-1,001** (0,155)	-1,199* (0,530)	-0,841* (0,327)	-1,083** (0,261)	3,979** (0,274)	0,317 (0,246)	-1,238* (0,579)
koulutus (ref. perusaste):										
keskiaste		0,500 (0,328)	0,503 (0,324)	-0,648** (0,231)	0,292 (0,292)	0,436 (0,593)	0,235 (0,863)	-0,277 (0,505)	1,139* (0,498)	-0,207 (0,852)
korkea-aste		0,880* (0,351)	0,301 (0,377)	-0,528* (0,269)	0,165 (0,344)	0,220 (0,610)	1,334 (0,849)	0,279 (0,511)	1,366* (0,544)	-1,497 (0,969)
tulotaso (ref. 1. kvartiili):										
2. kvartiili		0,372 (0,244)	0,258 (0,257)	-0,015 (0,209)	0,195 (0,232)	0,564 (0,321)	0,177 (0,347)	0,482 (0,322)	-0,069 (0,330)	0,397 (0,534)
3. kvartiili		0,487* (0,240)	0,052 (0,277)	0,162 (0,215)	0,098 (0,258)	0,554 (0,326)	0,284 (0,407)	0,189 (0,335)	-0,209 (0,365)	0,255 (0,642)
4. kvartiili		1,250** (0,242)	0,061 (0,298)	-0,155 (0,253)	-0,149 (0,315)	0,125 (0,377)	0,084 (0,376)	0,258 (0,424)	-0,541 (0,351)	0,620 (0,669)

	KOK	PS	SDP	KESK	VAS	VIHR	RKP	KD	LIIK
luokka (ref. työväen- luokka tai alempi keskiluokka):									
keskiluokka, ylempi keskiluokka tai yläluokka	1,296** (0,206)	-0,154 (0,214)	-0,633** (0,167)	0,502** (0,194)	-1,117** (0,245)	0,099 (0,309)	0,489 (0,303)	0,097 (0,269)	0,599 (0,466)
GAL–TAN (0 = GAL)	0,055 (0,038)	0,880** (0,065)	-0,522** (0,044)	0,165** (0,040)	-0,670** (0,085)	-0,800** (0,066)	-0,281** (0,063)	0,476** (0,087)	0,085 (0,100)
vakiotermi	-3,876** (0,420)	-6,777** (0,596)	0,425 (0,396)	-4,319** (0,473)	-0,290 (0,731)	-0,649 (0,891)	-4,537** (0,666)	-8,080** (0,964)	-3,868** (1,176)
n	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773	3773
Log Likelihood	-1433,538	-1151,994	-1349,559	-1002,200	-565,046	-513,214	-209,624	-430,796	-331,818
AIC	2893,076	2329,987	2725,118	2030,399	1156,092	1052,428	445,248	887,592	689,636
pseudo-R ² (Nagelkerke)	0,202	0,337	0,199	0,064	0,212	0,347	0,393	0,093	0,075

*p<0.05, **p<0.01